

תוכן העניינים // יוני 2012:

| 2-3

דר' לאה טייכר / משולחן העורכת.

| 4

דר' לאה הבר גדליה / דבר יושבת ראש העמותה הישראלית לחקר משפחה.

| 5-14

דר' לאה הבר גדליה / גליציה היהודית גיאוגרפיה, דמוגרפיה, היסטוריה ותרבות.

| 15-25

פמלה א. וייסברגר / הגנאלוגיה של גליציה: חקר שורשים בעזרת "גשר גליציה".

| 26-33

דר' אלי בראונר / מסעותיי בעקבות צבא אנדרס.

| 34-56

עמי אליסף / פענוח מרשם התושבים ומיפוי בית העלמין החדש של קהילת ברודי.

| 47-53

אמנון עצמון / העיירה יאגילניצה (Yahil'nytsya) - אתר הנצחה.

| 54

אתרים העוסקים בגליציה.

| 55-56

הנחיות לכתיבת מאמרים.

קוראים יקרים,

"ער איז א- גאליציאנער" נהג אבי לומר על יהודי מגליציה, וזה אמר הכל על האדם: בעל חוש הומור, ערמומי, שורד, אוהב ספר, מעריץ מוזיקאים וסממני תרבות, איש דתי, בעיקר דובר יידיש וגם ניצול שואה.

גליציה הייתה שנים רבות חלק מפולין. נופיה, יערותיה ונהרותיה היו זיכרונות הורינו משם. התפתחה בה תרבות יהודית, נוצרה בה היידיש, נקבעו מנהגים, בושלו בה מאכלים יהודיים ייחודיים, התפתחה דמותה של "היידישע מאמע" (האם היהודייה) ולה מקום נרחב במחקר הגנאלוגי. הלכות, פסקי דין של גדולי תורה נקבעו בה, בגליציה קמה מנהיגות בעלת סמכות בעיירות, והיא ארגנה קהילות על מוסדותיהם החברתיים. בגליציה "נולדה" ה"שטעטל" (Shtetl) - העיירה היהודית, על כל המשתמע מהמונח ומהמשמעויות הרגשיות- ההיסטוריות- החברתיות שהוא מעורר בנו. הכל נחרת עמוק בלב הורינו וסבינו.

הרי הם והוריהם, הורי הוריהם והורי הורי הוריהם, עד כ 40 דורות לפניהם, חיו בפולין. היה לה מקום משמעותי בהוויית חייו של חלק גדול מעמנו, שחי ויצר בה כאלף שנים. גליציה זו, נגדעה ואיננה עוד.

השפעתה של גליציה על מורשת עמנו ועל תרבותו הייתה גדולה. ערים רבות שמשו מרכזי השכלה, מסחר, תרבות ודת לכל העולם היהודי: לבוב (Lviv), צאנו (Nowy Sącz), קרקוב (Krakow), קרוסנו (Krosno), בז'סקו (Brzesko), בוצ'אץ' (Bucac), קולומיאיה (Kołomyja), דרוהוביץ' (Drohobycz), טרנופול (Ternopil), סטאניסלב (Ivano-Frankivsk) סנוק (Sanok), בעלז (Belz) וברודי (Brody) ורבות רבות אחרות.

צמחה בה תנועת ההשכלה היהודית, קדמה לה החסידות שהמוני יהודים בחרו לחיות את חייהם תחת כנפיה.

גליציה הצמיחה את ש"י עגנון, שמריה אימבר, אורי צבי גרינברג, גולדפאדן, גרשום שופמן, גבירטיג. אנשי תיאטרון, עיתונאים, פוליטיקאים, מורים, מוזיקאים ואמנים בכל תחום. היו בה בעלי מלאכות, שנעלמו מהעולם וסביב מקצועותיהם קמה תרבות ייחודית.

בגליציה התהווה המרכז של בניית והתארגנות התנועה הציונית. בה הותוותה דרכו הלאומית החדשה של עמנו. תנועת "חובבי ציון" בנתה סניפיה בגליציה ופעלה שם שנים רבות. אחריה תפשו את מקומן תנועות הנוער החלוציות, שסניפיהן הגיעו עד מעבר לאוקיאנוס.

אני שמחה שלקראת יום העיון, בו העמותה תארח את ארגון יוצאי לבוב וסביבותיה ואת העמותה להנצחת מורשת יהדות לבוב ואתריה, אנו מפרסמים פירות מחקרים גנאלוגיים שנושאים - גליציה. העלינו תיאורים של דרכי הנצחה לצד מחקרים בעלי כלים שפותחו על ידי החוקרים.

הפעם ב"שרשרת הדורות" -

דר' לאה הבר גדליה מתארת את חייהם של יהודי גליציה על אדמת פולין מהבחינה ההיסטורית-הגיאוגרפית-הדמוגרפית-התרבותית. זאת על כל התהפוכות המדיניות והחברתיות שידע האזור והיהודים שחיו בו. היא מדגישה את חילופי השלטון, שעברו על האזור. ידיעת פרט זה מסייעת לחוקר להבין מאין יוכל לקבל את המסמכים לגבי משפחתו.

פמלה וייסברגר עומדת בראש ארגון "גשר גליציה". היא מתארת את יכולות הארגון בראשו היא עומדת לסייע במחקר גליציה: רשימות חדשות שנערכו, ועיקרן הצלבות מידע ממקורות שונים, על יכולותיהם הכלכליות של יהודים, מקומות מגוריהם הכל בהתבסס על מפות תקופתיות שנערכו ורשימות בתי המגורים ומשפחות שגרו בהם. במאמר תיאור מפורט של חומרים לחוקר ב"גשר גליציה" ומה עתיד לעלות לאוויר.

דר' אלי בראונר מצא תמונה בבית הוריו. בתמונה הופיע דודו. לכאורה אירוע רגיל. התמונה הובילה לצבא אנדרס, אשר הורכב מחיילים פולנים ומחיילים יהודים, ואשר לחם כנגד הגרמנים במלחמת העולם השנייה. התמונה של צבא אנדרס הובילה את אלי למידע חדש על הדוד, ועל כלים מחקריים שניתן להיעזר בהם.

עמי אליסוף הוא בן למשפחת רבנים מיוצאי העיירה ברודי. עמי יזם שני פרויקטים על מנת לחשוף את הנדבך הגנאלוגי של עיר חשובה זו, שעד כה נכתבו עליה ספרים ומאמרים רבים. הוא עבד עם צוות חוקרים מרחבי העולם, החוקרים את שורשי משפחתם מברודי וביחד פענחו אלפי שמות של יהודים, אשר קבורים בברודי. יחד בעבודת צוות ייחודית פיתחו כלי מחקר, היכולים לשרת חוקרי מדעי החברה, אמנות וגנאלוגיה.

אמנון עצמון רצה לכנס את יוצאי עיירת אביו על מנת לערוך אזכרה ביום השואה לניספים מהעיירה יאגילניצה (Yahil'nytsya) (כיום באוקראינה). מרשימה קטנה ובה שמות ניצולים החיים בישראל, ערך קובץ ובו רישום ותיעוד כל הניצולים, החיים. אמנון גבה עדויות, חקר, קרא חומרים מספרות המחקר ושיתף את מערכת החינוך בהעלאת אתר לזכרה של העיירה ובה כל החומרים. על תובנות מחקר שכזה, ועל הלקחים מהעבודה - במאמרו.

הוספנו אתרים נבחרים לעיון, למחקר, לשימוש - העוסקים בגליציה.

כמובן, שלא יכולנו להכניס לרשימה את כולם, אלא, את הבולטים מביניהם המעניקים אפשרויות מחקר וחיפוש נרחבות.

"שרשרת הדורות" לא היה מתפרסם אלמלא עזרת חברי המערכת, במחשבה מקורית, בשיתוף הידע שלהם, בעריכת המאמרים, בתיקון ובסיוע בהגהות. הכל תוך גילויי רצון טוב וחדוות עשייה בגנאלוגיה. תודה!

אנו מזמינים את קהל הקוראים לפרסם את מחקריהם, הכל בכדי להעשיר את המחקר הגנאלוגי המתבצע בארץ.

אנא,

ד"ר לאה טייכר

עורכת ראשי

anafa-e@zahav.net.il

דבר היו"ר // דר' לאה הבר גדליה

חברים יקרים,

גיליון זה מוקדש לגליציה, חבל ארץ שהילכו בו זה לצד זה משכילים וחסידים. חבל ארץ זה הוציא מקרבו סופרים כעגנון וברש, משוררים כטלר, א.צ. גרינברג ומלצר, ציירים כברונו שולץ, רוט וארדון ומשכילים כיוסף פרל ושלמה בובר. מולם, רבבות מחסידי בעלז, סטרטין, צאנו, בויאן, וויז'ניץ וצ'ורטקוב שנאחזו במסורת, הקפידו על קיום מצווה קלה כבחמורה, דייקו בלשונם ודקדקו בלבושם. גליציה - כל אחד מאיתנו הקוראים יכול למצוא בה מקור להזדהות. אנו עומדים בתחילת הקיץ וכבר מתכננים את אירועי החורף - ועדת ההגוי לכנס השנתי 2012 החלה בעבודתה, אתר העמותה לחקר שורשי משפחה מתחדש וקורם עור וגידים, בדף Face Book של העמותה חברים מעל 800 איש והמספרים הולכים וגדלים, ולא בכדי - בדף עולים מידי יום על ידי חברי העמותה, חומרים רלבנטיים למחקר משפחות מהתפוצות הרבות, ואתם בהחלט מוזמנים להוסיף אליו את החומרים שלכם. יריד גנאלוגי מתוכנן לתחילת שנת 2013 ... בהחלט יש למה לצפות. אני קוראת לכם מכאן לסייע לנו בהטמעת חקר המשפחות/חקר שורשים, בשיח ובתודעה הישראלית, כי הספור של כל אחד ואחת מכם, הוא חוליה בהיסטוריה שלנו.

אני כאן עבורכם,

דר' לאה הבר גדליה,

יו"ר העמותה הישראלית לחקר שורשי משפחה

chairperson@isragen.org.il, info@isragen.org.il

גליציה היהודית גיאוגרפיה, דמוגרפיה, היסטוריה ותרבות

מאת:
ד"ר לאה הבר גדליה

השם גליציה התייחס לחבל ארץ במזרח אירופה, מצפון להרי הקרפטים, שהיה לישות גיאו-פוליטית בתקופת השלטון האוסטרו הונגרי (1772-1918) שם זה בוטל ב-1919, כאשר חזר השטח לפולין המחודשת וכעת הוא נחלת ההיסטוריה.

... "מעטות הארצות שדיפלומטים קבעו להן על המפה גבולות לא-טבעיים ולא היסטוריים כמו גליציה זו" ... טען פרופ' ברוור.¹ אלא, שמבחינת יהודי מזרח אירופה הייתה גליציה לביתו של קולקטיב יהודי גדול בעל סימני זיהוי ייחודיים, אשר נוצרו עקב העובדה שיהודי גליציה היו מחד חלק בלתי נפרד מההיסטוריה של יהדות פולין, ומאידך, מספר דורות תחת שלטון אוסטרי על שפתו ותרבותו, כל אלו קירבו אותם לעולמה של תרבות מרכז אירופה.

מתי הגיעו היהודים לגליציה?

ראשית התיישבות היהודים בגליציה בתקופת שלטונם של נסיכים רותניים (אוקראינים) בחלק המזרחי של גליציה, בנסיכות של ולדומיר-האליץ' (Halych או Galich) ובתחום שלטונם של מלכי פולין בחלק המערבי של האזור.² מן המאה ה-14 ואילך הלך וגדל מספר היישובים היהודים בחלק המזרחי של האזור, שכונה בשם 'רוסיה האדומה' (Rus Czerwona) כאשר היהודים שימשו גורם עיקרי במפעל התיישבות נרחב שיזמו משפחות האצולה הפולנית הגבוהה, והשתתפו בייסודן של ערים על אדמות האצילים. בערים 'פרטיות' אלו קיבלו היהודים זכויות נרחבות לנהל את חייהם הדתיים על-פי מנהגיהם, ולעסוק במסחר ובמלאכה ללא הפרעה.³ וכך במשך כמה מאות שנים התגוררו יהודים במאות ערים, עיירות, כפרים ואחוזות.

1 א.י. ברוור, גליציה ויהודיה, מחקרים בתולדות יהודי גליציה במאה השמונה-עשרה, (ירושלים, תשכ"ח), ע' 11.
2 על הישוב היהודי במערב גליציה - "התיישבותם של יהודים במערב גליציה חלה כנראה במאות ה-12-13 כגון בקרקוב או בז'שוב, שבהן ישבו יהודים עד לסיפוחה של רייסן לממלכת פולין בשנים 1340-1348. ראשוני המתיישבים באו ברובם מצ'כיה ומוראביה, או משלזיה, ובערי רייסן לשעבר. היו גם יהודים שבאו מן המזרח מנסיכות האליץ' - וולודז'ימייז', ואף מרייסן הקייבית". דנוטה דומברובסקה, אברהם ויין ואהרון וייס (עורכים), "גליציה המזרחית", פנקס הקהילות, חלק רביעי, כרך שני, (ירושלים, תש"ם).
3 האזור שמצפון לקרפטים היה, ונשאר עד היום, ארץ-מעבר בין האוכלוסייה הפולנית לזו האוקראינית. בחלקה המזרחי של גליציה היו הרוטנים רוב האוכלוסייה, והפולנים מיעוט ניכר בגודלו, בעוד שבחלקה המערבי, מעבר לנהר הסן, היו הפולנים רוב מוחלט.

מפת קו ההפרדה בין גליציה המזרחית/המערבית

גליציה נשלטה חליפות בידי מלכי פולין ונסיכי רוס (רותניה), עד שבאמצע המאה ה-14 תחת שלטונו של המלך קזימיר השלישי (Kazimir) נקבע בו שלטונה של מלכות פולין. מכיוון שהקהילות היהודיות של גליציה ישבו בין שתי קבוצות אוכלוסין גדולות, האוקראינים והפולנים, קבעו היחסים בין שתי קבוצות אלו את בסיס קיומם הכלכלי של יהודי גליציה.

המלך קזימיר השלישי⁴ העניק ליהודי גליציה כתב זכויות ב-1367

(4) על פי מסורות יהודיות ופולניות כאחד הייתה למלך מאהבת יהודיה בשם אסתרקה. על שמה מספר אתרים בפולין.

כמו בחבלי ארץ אחרים בפולין ובלטיא, הפכו היהודים לגורם המכריע בהפעלת נכסים ואמצעי ייצור; חכרו משרפות יי"ש, מבשלות בירה, טחנות קמח ומנסרות עצים; שיוקו את התוצרת החקלאית וייבאו מוצרי מותרות לצורכי מעמד האצילים, הילוו כספים וגבו מיסים ומכסים.

בחברה הפיאודלית-מעמדית, שהתקיימה בממלכה הפולנית, היו יהודי 'רוסיה האדומה' קבוצה מיוחדת ונבדלת: מעמד בפני עצמו, שלו דת ומנהגים שונים משל הקבוצות האחרות. בעוד הפולנים השתייכו לכנסיה הקתולית, ורובם (להוציא העירוניים) היו אנשי אצולה ונהנו מזכות הבעלות על קרקעות; והרוחנים, היוונים-קתולים, נמנו רובם עם שכבת הצמיתים והיו משוללי זכויות על נכסים קרקעיים - היו היהודים חוכרי נכסים, בעלי זכויות דומות לאלו של העירוניים. בין היהודים לאצולה הפולנית היה שיתוף אינטרסים, שבעטיו הגנו האחרונים על בני חסותם מפני עוינות העירוניים, מפני זעם האיכרים הרוחנים, שהתפרץ מפעם לפעם במרידות ובהתפרעויות, ומפני פגיעות והתנכלויות מצד הכנסייה הקתולית. גלי השנאה וההתנכלויות האריסים גרמו לכך שב 1485 הוציא השלטון המרכזי צו ליהודי קרקוב האוסר עליהם את העיסוק בתחומים הללו.

ככדי לקבוע את מעמד יהודי פולין הסדירו המלכים את ישיבתם בערים ובעיירות במאה ה 15 ב"כתבי זכויות" (פריבילגיות) אשר הוענקו על ידי המלכים. כתבי זכויות אלו הגדירו את משלוחי היד שהותרו ליהודים לעסוק בהם, וקבעו כי נציגי הקהילות יטפלו בבעיות של הקהילה.

במאה ה 16 נהנו יהודי פולין מאוטונומיה דתית. הם עסקו בפתוח שפתם היום יומית - יידיש - ולשון הקודש עברית. יהודים יכלו לפתוח בתי מדרש ושיבות ללמוד תורה. במסגרת אותה אוטונומיה הותר ליהודים להקים וועד מייצג של יהודי פולין, שנקבע על פי האזורים הגיאוגרפיים של פולין. "וועד ארבע הארצות" פעל בשנים 1580 - 1764⁵ והיה הנציגות הארצית הראשונה של יהודים בכלל. הוא הווה גורם חשוב בקביעת חוקים, תקנות, הגיעו אליו שאלות ותשובות מכל רחבי ממלכת פולין. "וועד ארבע הארצות" שימש גוף עליון לפתרון סכסוכים בין הקהילות ופסיקותיו חייבו את כל יהודי פולין. כלפי הפולנים טיפל בגביית מיסים ישירה ועסק בפתרון בעיות של חיי יום יום בקהילות, וישב כשופט וכפוסק בענייני פנים של יהודי פולין.

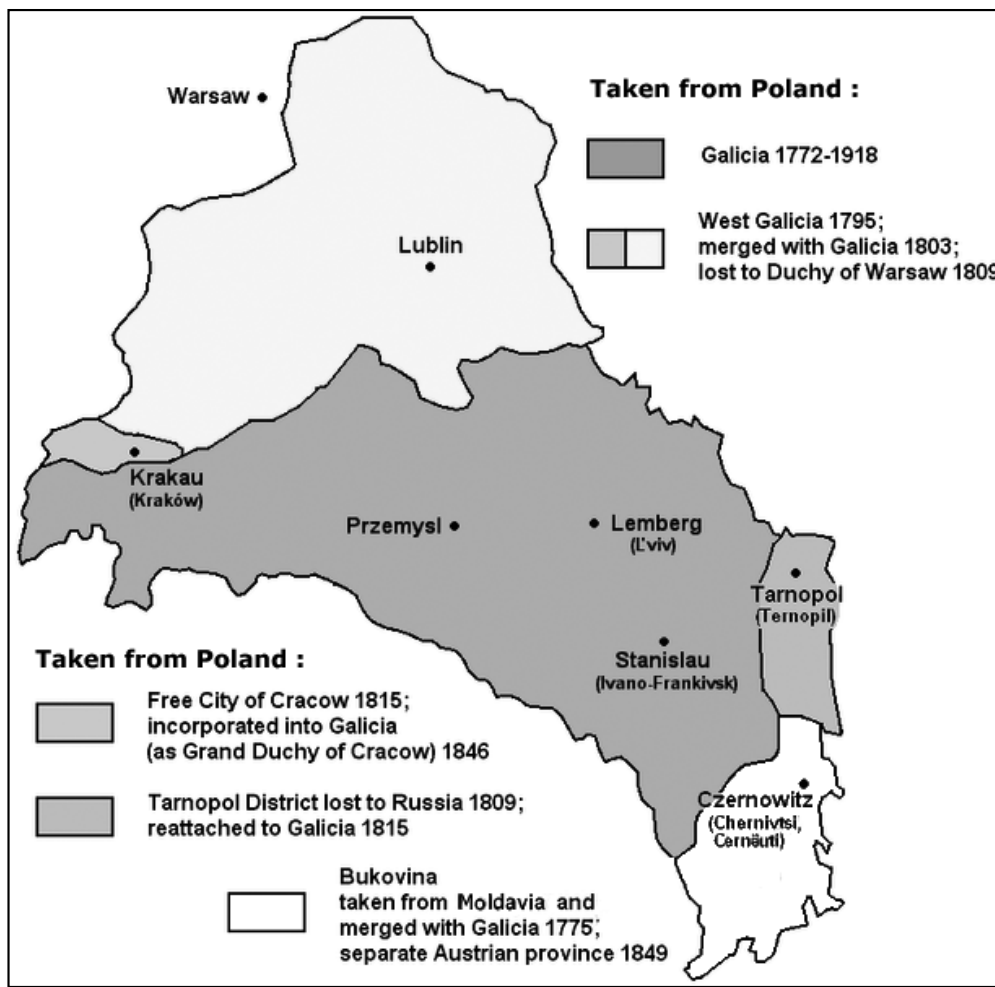
"וועד ארבע הארצות" פורק ב 1764 לאחר החלטת השלטון הפולני המרכזי לגבות מיסים באופן ישיר מכל אזרחי פולין. מלחמות הקוזקים באמצע המאה ה-17, והתדרדרות הביטחון במלכות פולין השפיעו על הקהילה היהודית וכתוצאה מכך איבדו עיר המחוז לבוב (Lviv, היום באוקראינה) מעוצמתה הכלכלית ומהשפעתה על הקהילות הקטנות יותר של 'רוסיה האדומה'. יהודים עזבו והתיישבו בערים ה'פרטיות', שבהן זכו להגנת האצולה. קהילות ברודי (Brody), ז'ולקייב (Zolkiew), בוצ'אץ' (Buczacz) טארנופול (Tarnopol) וקומארנו (Komarno) אף התחרו בסמכותה הרוחנית והדתית של לבוב.

פרשת הופעתו של משיח השקר פרנק בפולין (1726-1790) חשפה את עוצמת ההשפעה של תורת הסוד ב'רוסיה האדומה' ואת הקשרים הרוחניים בין יהודי גליציה ליהדות הספרדית, ששכנה מעבר לגבול הסמוך עם האימפריה העות'מאנית. אירועים אלה פגעו אמנם בכוחן הכלכלי של קהילות היהודים אך לא בלמו את גידול היישוב.

כך כתב ש"י עגנון, יליד בוצ'אץ' :

"לאחר ששקטה הארץ קצת מן המהומות והמרידות וההריגות והשיבושים חזרו קצת משרידי חרב לעריהם ולמקומותיהם. כמותם כן עשו פזורי ביטשאטש (בוצ'אץ'). בנו להם בתים וחנויות וקודם לכל בתים לתורה ולתפילה. ישבו להם כמה דורות בהשקט ובמנוחה, חוץ מן השנים של מלחמות ומרידות. תחילה בצלה של מלכות פולין, אחר כך בצלה של אושטרייך. אחר כך חזרה פולין ונטלה מלכות ועשתה כבישות וחרמים, עד שבא האויב וכילה את כולם".⁶

(5) הרכב וועד ארבע הארצות" 1. "פולין גדול", שבירתה העיר פוזנא, 2. "פולין קטן", שמרכזה הערים קרקוב ולובלין 3. רייסן (רוסיה האדומה או גליציה המזרחית ופודוליה) שבירתה לבוב, 4. ווהלין, שמרכזה לודמיר וקרמניץ 5. ליטא, (פרשה!) שמרכזה הערים בריסק וגרודנה 6. וילנה, עיר-מדינה עצמאית באותה התקופה. מספר "הארצות", השתנה מעת לעת וקביעת השם לא תמיד תאמה את מספר ה"ארצות". (הערת מערכת).
(6) ש"י עגנון, עיר ומלואה, (ירושלים ותל אביב, תשל"ג), ע' 13.

גליציה תחת שלטון יוסף השני

בשנת 1772 ספחה אוסטריה מפולין את חבלי קרקוב, סאנדומייז' ולובלין שב'פולין הקטנה' וחלק גדול מ'רוסיה האדומה', וצירפה אותם לתחומה תחת השם Galizie. בשנה זו נמנו בגליציה 171,851 יהודים, שהיו כ-6.5% מכלל האוכלוסייה וישבו באלפי כפרים וב-280 ערים ועיירות; ב-15 מהן (ובהן ברודי ובעלז) היו היהודים רוב.

החלק המזרחי של גליציה היה מאז ועד תום מלחמת העולם הראשונה (להוציא שטחים שהיו בימי מלחמות נפוליון חלק מן האימפריה הרוסית) תחת השלטון האוסטרי. בתקופת השלטון האוסטרי עוצבה דמותה של יהדות גליציה המזרחית, כפי שהתקיימה עד לחורבנה בימי השואה, ונקבעה זהותו התרבותית והחברתית של ה"גליצאי" איש העת החדשה.

"בין זרועות המלקחיים של שני העמים הנכרים הללו נשחקו הקהילות היהודיות בעיירות הדלות..."

...תנועות רוחניות, חובקות זרועות עולם, כאילו ביקשו לחפות על הדלות החומרית בעושר הרוח והמחשבה, הידע והתורה. החסידות וההשכלה, כזרמי מים חיים, הזינו את חדות חיי היצירה הרוחנית במסתרי החוויה מזה ובשכלתנות מפוכחת מזה. שכבת האינטליגנציה הצעירה, ששורשיה מעורים בקרקע של הווי העם... פנתה להתבוללות מזה ולכיסופי תחיה לאומית-ציונית מזה. בתסיסתה היו משמשים בערבוביה גישושי התעיה בעולם זר ובסביבה נכרית, ניצני מחשבה שהולידו תנועות רבות השפעה וזרמי רעיונות קיקיוניים".⁸

(7) "פולין קטנה" - מושג היסטורי המתאר תחום גיאוגרפי של דרום מזרח פולין. עד מלחמת העולם השנייה נכללו באזור חלקים משטחי אוקראינה (כמו גליציה). לבוב וקרקוב היו שתי ערים מרכזיות ב"פולין קטן". מאות שנים חיו יהודים ב"פולין קטן". נציגי האזור הרכיבו את אחד מ"וועד ארבע הארצות" שהיה הגוף המייצג את יהודי פולין בפני השלטונות. (הערת מערכת).
 (8) ד' הורוביץ, האתמול שלי, (ירושלים ותל אביב, תשל"ל), ע' 12. (דוד הורוביץ, גדל ובגר בדרוהוביץ' ובלבוב).

את תולדות היהודים בגליציה המזרחית בימי הממשל האוסטרי ניתן לחלק לשתי תקופות, שנבדלו זו מזו בטיב היחסים עם השלטון ובמהות הקשרים עם אומות האזור.

התקופה הראשונה - מן הסיפוח לאוסטריה ועד "אביב העמים" של 1848

האוכלוסייה היהודית עמדה תחת לחץ מתמיד של פקידות השלטון, ובה בעת החלו בה ניצני התקרבות תרבותית ופוליטית למרכז האימפריאלי בווינה. בשנים אלה נהגו האוסטרים ביהודי גליציה בדרכים ובשיטות, שהיו אופייניות למשטרים האבסולוטיסטיים באירופה: זאת מתוך רצון להפיק מהם את מירב התועלת הכלכלית ולהפחית את מספר ה'לא מועילים', הוטלו עליהם מיסים מיוחדים, הוגבלו פרנסות הקשורות במסחר קמעונאי, רוכלות וחכירת נכסים ואמצעי ייצור, הונהג פיקוח על הנישואין, וגורשו קבצנים יהודים.

אולם בתקופת שלטונו של הקיסר יוסף השני (שנות השמונים של המאה ה-18) נוסף גוון של 'אבסולוטיזם נאור' - 'תיקון' היהודים ושיפור התנהגותם בתחומי החברה והכלכלה, במטרה לשלבם כנתינים ראויים. לצורך מימוש מטרה זו נוסדו בתי ספר ממשלתיים לילדי היהודים (בפיקוח איש תנועת ההשכלה היהודית הרץ הומברג, (Hertz Homberg] 1841-1749); בוטלה האוטונומיה הנרחבת של הקהילות היהודיות, הוחל בגיוס יהודים לצבא, נעשו ניסיונות להקים מושבות חקלאיות ויישובן על ידי יהודים. בתי הספר התיכוניים והגבוהים נפתחו בפני היהודים ובעלי מקצועות מסוימים (רופאים) זכו לעידוד ולתמיכה.

בתום מלחמות נפוליון ו'קונגרס וינה' (1815) לא זכו הרפורמות של יוסף השני להמשך. ההגבלות על היהודים הלכו ואיבדו את אופיין ה'נאור' בראשית המאה ה-19, ובמיוחד. ההגבלות הכלכליות על יהודים מצד השלטון חיזקו תהליך כללי, שנגרם עקב קריעת גליציה ממלכות פולין, דהיינו ניתוק האזור ממערכת נתיבי הסחר, שקשרה את ערי גליציה לצפון ולמערב. גליציה החלה לפגור אחרי חלקים אחרים של הממלכה וייבאה מוצרים מן האזורים שבהם הקדימה להתרחש המהפכה התעשייתית. פרט לכמה מרכזים משגשגים כמו ברודי, שזכו למעמד כלכלי מועדף מטעם המדינה, שקעו בראשית המאה ה-19 מרכזי הסחר מן התקופה שלפני חלוקת פולין.

חסידות והתנגדות

בשנים שבהן גברה המצוקה הכלכלית התפשטה בגליציה תנועת החסידות, זו כבשה תוך עשורים אחדים את הקהילות הקטנות והבינוניות והפכה לגורם מכריע בהוויה הדתית והחברתית של האזור. עדות החסידים התגבשו סביב דמותם של מנהיגים כריזמטיים שהיו מוקדי הנהגה חלופיים למנגנון הקהילה שבטל בידי השלטון. שושלות ה'צדיקים' שהסתעפו מכמה בתי חסידות (רוקח (Rokach) (מבעלז (Belz), פרידמן (Friedman) מרוז'ין-סאדיגורה (Rozhin Sadgora), הושיאטין (Husiatin), צ'ורטקוב (Czortków), הגר (Hager) מוויז'ניץ (Wiznitz) שימרו את אורח החיים המסורתי, על הלבוש והלשון, במטרה לעכב את ניסיונות הממשל להביא לגרמניזציה של האוכלוסייה היהודית.

רבים מראשוני תנועת ההשכלה היהודית, הגיעו מהקהילות הגדולות אשר באו בקשרי מסחר עם ערי גרמניה ואוסטריה (לבוב, ברודי, טארנופול), הם ראו בחסידים אויב למגמות השלטון הנאור. הבולטים שבהם לחמו בכל כוחם בתנועה הדתית המתפשטת במהירות, אך לא יכלו לה.

הבולט מביניהם היה יוסף פרל (1839-1773) מטארנופול, איש עשיר ובעל קשרים עם פקידות השלטון האוסטרי. הוא הקים ב-1813 בית ספר מודרני ברוח תנועת ההשכלה. פרל הגיש לממשל דו"חות מפורטים על הנזק שמביאים החסידים למדינה בהתנהגותם המנוגדת לשכל האנושי. אך עיקר מפעלו היה חיבור סאטירות חריפות, בהן שם ללעג את אמונותיהם ומנהגייהם של החסידים.

ספר מגלה סמירין

כשמו כן הוא

כי מגלה דברים אשר היו עדין נסודין ונעלמים מעין כל חי

ועליו ליהנות ולהלל סוף תעורר הרבסטר האלקיד נוד האמת ישראל הרב מרתור ישראל בעש'ט"ז י"ע תשי"א. אשר על היו נתגלו לנו הדברים הנלו, כמבואר בהקדמות באיסור, וגם יפצא כל אדם בו תורה וספר אשר העולמו תלמודו הקדושים והמקודשים אשר בעלו תחלושי חיינו ורוב הנאון הגדול המפורסם הכיזו תענו אשר אלקים קדוש אשר לו מוהרר יעקב יוסף הכהן נ"ו. הרב הגדול הררף זקן בגללה ובנסוד נאון האמת ישראל האלקי הסודא ורשיא. בוציא קריא. גולת קמקום. שיש דברים נודע למרחקים. כבוד מוהרר רוב בעד אלהה שיהיה מנד ספרים ויקף בעוריות. ויהי המקבל הדסד המפורסם אים אלקי קדוש אשר לו מוהרר אלמנף הלהת מליוענסק. כבוד אדעש סוף הרב הקדוש בוציא עלאה רבא וקראא אור דגנו והנפן בקים מוהרר נחמן זקוק כבוד רב'עש'ט"ז. אור ישראל וקדושו נ"י ע"ה סוף משה תמיד ותדור נוד הקדוש קדוש ר' סטבר. נאון עשנו ופאר עשנו רבא דעשה וטברנא דאמהות כבוד קדושת שמו מוהרר כנחם נחום סוף וזמר צדק ויקף טשאראטביל. הרב הדסד המפורסם אים אלקי קדוש אשר לו מוהרר בשה סוף סרם סקס פרישעווארסק וביושת להם בקדושת ובטהרה.

כל אלו השירים נקטו תאחד באת סאר קדוש ספר זה הסודא ופולג בורה וביאית תהיה הספרים לה ישריה בן סחלה הטבאר בן כל הורקים תודלי ונענו:

שנה פגו אלי והשמו. אויב כא, ה. לוקי.

יוסף פרל וספרו

התקופה השנייה - מ'אביב העמים' (1848) ועד למלחמת העולם הראשונה.⁹

מהפכות "אביב העמים" היו ציון דרך בהתפתחות הפוליטית, החברתית והתרבותית של יהודי גליציה המזרחית, ובמיוחד בלבוב. מנהיגי הציבור היהודי נטלו חלק פעיל במאבק הפוליטי תוך הזדהות עם תביעות הציבור הפולני, אף שרבים לא תמכו בעמדות הלאומיות של הפולנים ונקטו עמדה פרו-אוסטרית. כבר בשנת 1848 התגלתה אצל הפולנים עמדה אנטי-יהודית חריפה ואף היה ניסיון לפרוע ביהודים. שלא כבשאר חלקי הפזורה במזרח אירופה, מאז 'אביב העמים' השתלבו היהודים בפעילות הפוליטית של המדינה בכל רמותיה. בגליציה, שבה נהנו הפולנים מאוטונומיה נרחבת במסגרת האימפריה האוסטרית, עמדו בפני היהודים שתי אפשרויות להזדהות מדינית עם הממשל, ואכן הם התנוודו בין הזדהות עם התרבות הגרמנית-אוסטרית ולבין זו הפולנית. במדינות מזרח אירופה של ראשית המאה ה-19 קדמה גליציה עשרות שנים לקיסרות הרוסית בהתארגנות זרמים ואגודות בעלי אופי פוליטי מודרני, כאשר גם היסודות המסורתיים בחברה נטלו חלק בכך. כבר בראשית שנת 1849 נקבע שוויון זכויות לבני כל הדתות, אולם בפועל בוטלו סופית כל ההבדלים החוקיים בין יהודי גליציה לשאר האוכלוסייה רק בשנת 1868.

על אף האיטיות שבה הונהג שוויונם המלא של היהודים, החל תהליך אינטנסיבי של התקרבות לתרבות הגרמנית, ובמקביל לו, הגברת המגעיים התרבותיים עם הפולנים. המגמה הפרו-פולנית גברה עם השלמת תהליך האמנציפציה בשלהי שנות הששים, ונחלשה מאוד משנות השמונים, כאשר הלכו והתבלטו בקרב הפולנים מגמות עוינות כלפי המיעוט היהודי ברוח האנטישמיות המודרנית.

בעלי הכיוון הפרו-אוסטרי מחוגי המתקרבים לתרבות הגרמנית הקימו בגליציה את אגודת 'שומר ישראל' (1867) שבישרה את ראשית הפעילות הפוליטית המודרנית בגליציה. חבריה פעלו למען הפצת התרבות הגרמנית ולשילוב היהודים במערכת

⁹ שמה הרשמי של גליציה לאחר סיפוח קרקוב ב-1864 היה :

Königreich Galizien und Lodomerien mit dem Großherzogtum, Krakau und den Herzogtümern Auschwitz und Zator.

הפוליטית המקומית, האזורית והאימפריאלית. הם הוציאו עיתון בגרמנית (דר איזראליט - Der Israelit), והקימו מועדון וספרייה בלבוב ותמכו בבית הכנסת 'המתוקן' שבעיר. יחד עם זאת, במישור הפוליטי שיתפו פעולה עם הארגונים הפולנים.

קבוצה שנייה שהתגבשה בשנים אלו הייתה פרו- פולנית מובהקת, וחבריה ייסדו אגודה בשם 'דורשי שלום', ממנה צמח הארגון היהודי-פולני 'אגודת אחים' (1880) אשר תמך בהתבוללות ואף בהפיכתם של היהודים ל"פולנים בני דת משה". כנגד מגמות ההתקרבות התרבותית התארגנו החרדים בהנהגת ר' שמעון סופר, רבה של קרקוב, ור' יהושע רוקח, הרבי מבעלז, ואף הם אימצו דפוסי פעולה פוליטיים מודרניים; הוציאו עיתון משלהם ('מחזיקי הדת') ושיתפו אף הם פעולה עם הפולנים בתמיכה בניציגים לפרלמנט האוסטרי.

חופש ההתארגנות הפוליטית שהוענק ליהודים בגליציה, יחד עם פתיחת מוסדות החינוך הכלליים בפניהם ושילובם במנגנון הממשלתי, הולידו במחצית השנייה של המאה ה-19 שלוש דרכים עיקריות להשתלבות בתרבויות הסביבה: היו מי שבחרו בתרבות האימפריאלית והיגרו למרכז אירופה, ובמיוחד לווינה, כדי לעסוק שם במקצועות חופשיים, אחרים השתלבו בתרבות הפולנית, והיו מי ששילבו חרדיות עם פתיחות לרוח אירופה, וביקשו דו-קיום בין אורח החיים המסורתי לתרבות הפולנית או הגרמנית.

אולם, לצד כל אלו המשיכו עשרות אלפים מיהודי גליציה אורחות קיום ישנים, התפרנסו מן המשקים שבאחוזות, או ממקצועות הקשורים בכפר ובעיירה הקטנה, וסבלו מן הפיגור הכלכלי של האזור.

העשורים הראשונים שלאחר מהפכות 1848 התאפיינו בפרץ פעילות ספרותית ועיתונאית, שבו נטלו חלק בני הדור השני והשלישי של תנועת ההשכלה בגליציה. בשנים אלה הייתה לבוב מרכז דפוס חשוב במזרח אירופה, בין היתר משום שברוסיה הוטלו עוד בשנת 1836 הגבלות חמורות על פרסום ספרים בעברית וביידיש. הראשון בהם היה ה'צייטונג' (Zeitung), עוד בשנת המהפכות עצמה.

קיומה של שכבה יהודית נרחבת - בגליציה, שלא נטתה להשתלבות תרבותית בנוסח שביקשו הפולנים, יחד עם התגברות השפעת האנטישמיות המודרנית בחיים הפוליטיים של פולין, היו הרקע להופעת ניצני הלאומיות היהודית. כבר בשנת 1875 נוסדה בפשמישל (Przemysł, היום בפולין), על גבול גליציה המזרחית והמערבית, 'אגודה ליישוב ארץ ישראל'. משנות התשעים של המאה נוסדו ברחבי האזור אגודות של 'חובבי ציון'.

בראשית המאה העשרים החלו הציונים להשתתף במערכות הפוליטיות ונטלו חלק בבחירות לפרלמנט האוסטרי. הפולנים גילו התנגדות נמרצת להתארגנות הפוליטית העצמאית של היהודים, ותמכו בחוגים הפרו-פולנים שבקהילות. בד בבד עם צמיחת התנועה הלאומית, צמחה בגליציה גם תנועת פועלים יהודית. ראשיתה באיגודים של בעלי מלאכה ופועלים והמשכה באגודות יהודיות ליד המפלגה הסוציאליסטית הפולנית.

בשנת 1903 נוסדה תנועת פועלים ציונית ושנה אחר כך נוסדה מפלגת 'פועלי ציון' הגליצאית. כמו בחלקים אחרים של יהדות מזרח אירופה חברו גם כאן רדיקליזם לאומי ורדיקליזם חברתי, שיצרו תשתית לפוליטיזציה של הרחוב היהודי. ערב מלחמת העולם הראשונה נפרשה על פני גליציה המזרחית רשת של סניפי מפלגות יהודיות, מועדונים וארגונים שבהם התנהלה פעילות פוליטית ותרבותית בגוונים שונים: ציונים, סוציאליסטים, אנשי אינטליגנציה דוברי גרמנית ופולנית, חרדים ומשכילים עבריים נמצאו בערים ובעיירות.

לבוב הייתה לאחד מן המרכזים התוססים ביותר של פעילות יהודית במזרח אירופה, לצידן של אודסה, ורשה וסנט. פטרבורג. היו בה 'חדרים' מן הנוסח הישן בכפיפה אחת עם בתי ספר של זרמים שונים; ספריות ציבוריות ואף תיאטרון יידיש (1890). המגע הבין-תרבותי מצא ביטוי במספר הרב של סטודנטים יהודים שלמדו באוניברסיטת לבוב (כחמישית מכלל הסטודנטים ב-1897 היו יהודים). רבים אחרים יצאו ללימודים גבוהים באוניברסיטאות מרכז אירופה.

לצד כתבי עת בעברית וביידיש הופיעו עיתונים יהודים בפולנית. סופרים עבריים כ- י"ח ברנר (1881 - 1921) וגרשום שופמן (1880 - 1972) חיו ויצרו בעיר, בעוד אחרים לימדו וחקרו ספרות פולנית ובלשנות קלאסית באוניברסיטה המקומית.

המפגש בין תרבות יהודית שורשית ומסורת ארוכה של חיים אוטונומיים, לבין השפעות התרבות האירופית במופעה הפולניים והגרמניים, הפך את לבוב לערש המחקר ההיסטורי המודרני של יהודי מלכות פולין-ליטא.

חלוקה אדמיניסטרטיבית גליציה 1914

מלחמת העולם הראשונה

במלחמת העולם הראשונה הייתה גליציה המזרחית שדה-קרב, שבו נלחמו צבאות אוסטריה ורוסיה. האזור עבר מיד ליד כמה פעמים ורבות פליטים יהודים נטשו את בתיהם ונמלטו לחבלים אחרים של האימפריה האוסטרית-הונגרית. יהודים אשר לא עזבו את מקומות ישיבתם נפלו קורבן להתעללות חיילי הצבא הרוסי שרצחו, אנסו, שדדו וחרבו בתים. היו גם הגליות של יהודים לרוסיה. רעב ומגפות הפילו חללים רבים. עזרה הוגשה לנפגעי המלחמה בידי וועדים שהוקמו בקהילות, וכן פעלו וועדים של יהודי רוסיה, שניסו גם להשפיע על הפיקוד הצבאי הרוסי שיימנע פרעות ביהודים. הסופר ש' אנסקי, שנטל חלק חשוב בפעילות זו, הנציח את גורל יהודי גליציה בתקופת מלחמת העולם הראשונה בספרו "חורבן היהודים בפולין, גליציה ובוקובינה". על נוראות המלחמה כתב:

"בגליציה נעשה מעשה-שערורייה שאין השגת-אנוש יכולה להשיגו. חבל-ארץ גדול של מיליון יהודים, שעוד אתמול נהנו מכל זכויות האנושיות והאזרחיות, מוקף שרשרת-אש של דם וברזל, מובדל ומופרש מן העולם ומסור לכוח שלטונם של פריצי-חיות בדמות קוזקים וחיילים. דבר זה עשה עלינו רושם כאילו הולך ונכרת שבט שלם מישראל".¹⁰

המלחמה פגעה בתשתית הכלכלית של האוכלוסייה היהודית בגליציה המזרחית, וערערה את חוסנה הדמוגרפי. מספר היהודים בקהילות רבות היה קטן, ושיעורם בכפרים ירד. ואם לא די בכך, נמצאו עם תום הקרבות בין פטיש הפולנים שעמדו לזכות בעצמאות מדינית וסדן האוקראינים שהקימו רפובליקה עצמאית באזור.

(10) ש' אנסקי, חורבן היהודים בפולין, גליציה ובוקובינה, (ברלין-וילנה, תרפ"ט), חלק א', ע' 14.

התקופה שבין שתי מלחמות עולם: חזרה לשלטון פולני

יהודי גליציה המזרחית והמערבית עברו עם תום המלחמה משלטון של אימפריה רב-לאומית, בה נהנו משוויון זכויות פוליטי ומיחס סובלני מצד המנגנון הממשלתי, לשלטונה של מדינה לאומית, שבה בעיית מיעוטים חריפה ביותר.

התפקיד הכלכלי שמילאו באזור, הלך ונתפש בידי אוכלוסיות הרוב והשלטון הפולני סילק אותם ממשורות ממשלתיות. בין שתי מלחמות העולם לא השתקמה הקהילה היהודית בגליציה המזרחית מפגעי המלחמה. מצבם הכלכלי של היהודים עוד הורע בשל מדיניות מיסוי שהונהגה בפולין ופגעה במסחר ובמלאכה, ובעטייה של התחרות הכלכלית הגוברת מצד קוואופרטיבים פולניים ואוקראיניים. בשנות השלושים אף התרחב החרם הכלכלי על עסקים יהודיים, והוגבלה כניסת יהודים לבתי ספר תיכוניים ולאוניברסיטאות.

גברה ההסתה כנגד היהודים מצד מפלגות הימין הפולניות והאוקראיניות, ובלבוב אף אירעו מפעם לפעם מהומות סטודנטים, שפגעו בבתי עסק של יהודים.

בגלל ההגבלות על הגירה לארצות המערב, שהוחמרו בשנות השלושים, וצמצום אפשרות העלייה לארץ ישראל, לא היוותה ההגירה פתרון של ממש למצוקה.

אולם, כמו בחלקים אחרים של פולין העצמאית חיזקו המצוקה והעוינות את הפעילות העצמית היהודית: מערכת מסועפת של ארגוני סעד, עזרה ותמיכה כלכלית נפרשה בערי גליציה. ארגונים ואגודות סייעו לבעלי מלאכה ולסוחרים יהודיים להתמודד עם התנאים הקשים וההגבלות.

גם הפעילות הפוליטית היהודית התרחבה ביותר, והמפלגות השונות מנו עשרות אלפי חברים. רשתות החינוך של 'תרבות' העברית-לאומית, ושל 'אגודת ישראל' החרדית קיימו עשרות בתי ספר ברחבי גליציה המזרחית. הפעילות הפוליטית והתרבותית בעלת האופי היהודי התגברה ביותר לעומת מגמות הפולניזציה, שנחלשו בעידן של ניכור גובר והולך מן הצד הפולני.

לבוב הייתה מוקד לפעילות זו והפכה להיות בתקופה שבין שתי מלחמות העולם לאחד ממרכזי התרבות היהודית החשובים בפולין העצמאית. כל מה שהיה בעיר זו היה ביטוי אינטנסיבי לחיים פוליטיים והתרבותיים של ערים ועיירות רבות ברחבי האזור. חיים אלה היו תלת-לשוניים, ונוהלו בפולנית, ביידיש ובעברית, מה שהשפיע על רבגוניות מוסדות החינוך, היצירה הספרותית והעיתונות.

לבד מבתי ספר של הזרמים השונים, היו בעיר גימנסיה עברית, בית ספר תיכון מקצועי יהודי, סמינרים למורים, ואפילו 'אוניברסיטה עממית' של ארגון 'תרבות', שנוסדה בשנת 1926, ובה למדו מדעי היהדות. רבים מן הפעילים בתחום החינוך עלו לימים לארץ ישראל והשתלבו בה במערכת ההוראה.

בלבוב היה ריכוז גדול של אקדמאים ואנשי-רוח יהודים, שחלקם היה קשור באוניברסיטה של לבוב. אגודה של 'שוחרי האוניברסיטה העברית' התקיימה אף היא בלבוב, ועמדה בקשר עם פרופסורים מן האוניברסיטה של לבוב. הודות לפעילות אגודה זו הגיעו לאוניברסיטה העברית בירושלים עשרות רבות של סטודנטים מגליציה המזרחית. על כל זה נגזר להעלם עם כניסתם של הסובייטים לגליציה המזרחית בראשית מלחמת העולם השנייה.

לסיכום, חבל גליציה עבר תהפוכות היסטוריות-חברתיות-פוליטיות-כלכליות במהלך הדורות. השפעתם של אלו על חיי היהודים באזור זה ניכרה בתרבותם-בכלכלתם-בפעילותם הפוליטית והצייונית וגם במורשת הרוחנית של היהודים. מסיבות אלו מן הראוי, כי חוקרי משפחות מגליציה יתחילו את מחקרם בבירור מוקדם ומדויק - באיזו מדינה נמצאת הייתה עיירת או עיר המוצא של משפחתם ומיקומה המדויק, לאור השינויים הפוליטיים, היום. (למשל: לבוב וברודי נמצאות היום באוקראינה בעוד שקרקוב, פשמישל (Przemysl) ונובי סאנז (Nowy Sącz) נמצאות בפולין).

על מנת להפוך את המחקר יעיל יותר, אני מציעה לחוקרים להיעזר באתר "גשר גליציה"

[Geshet Galicia http://www.jewishgen.org/Galicia/](http://www.jewishgen.org/Galicia/)

ולנסות את מזלם בחיפוש המשפחה באתר של All Galicia Database

<http://search.geshetgalicia.org/>

אנ-סקי, שלמה, חורבן היהודים בפולין, גליציה ובוקובינה, חלק א', (ברלין-וינה 1929), ע' 14.
ברוור, אברהם יעקב, א"י, גליציה ויהודיה, מחקרים בתולדות יהודי גליציה במאה השמונה-עשרה, (ירושלים, תשכ"ה).
ברטל, ישראל אצל נתן מיכאל גלבר, (עורך), "לבוב" אנציקלופדיה של גלויות, (תשט"ז) כרך רביעי, חלק א', ע' 772.
גלבר, נתן מיכאל, תולדות התנועה הציונית בגליציה, 1875-1918, (ירושלים, 1958).
גלבר, נתן מיכאל, תולדות יהודי ברודי, (ירושלים, 1955).
דומברובסקה, ד', ויין, א', וייס א' (עורכים), "גאליציה המזרחית", פנקס הקהילות, כרך שני, (ירושלים, 1980) ע"ע 1 - 47.
מאהלר, רפאל, החסידות וההשכלה בגאליציה ובפולין הקונגרסאית במחצית הראשונה של המאה התשע-עשרה, (תל אביב, 1961).

Magocsi, P.R., Galicia a Historical Survey and Bibliographic Guide (Toronto, Buffalo, London, 1985).

Markovits, A.S. and Sysynf. (eds.) M: "Essay on Austrian Galicia", Nation Building and the Politics of Nationalism, (Cambridge, Mass., 1982).

<http://www.jewishgalicia.net/>

<http://galiciantraces.com/blog/>

ד"ר לאה הבר גדליה, היא יו"ר העמותה הישראלית לחקר שורשי משפחה. ילידת הארץ, בעלת תואר ד"ר מהאוניברסיטה העברית ביחסים בינלאומיים.
בעברה ניהול משאבי אנוש והוראה באוניברסיטה. נשואה, אם לשלושה, סבתא לארבעה נכדים. גרה בעתלית.

leahgedalia@gmail.com

הגנאלוגיה של גליציה:

חקר שורשים עם "גשר גליציה"

מאת:

פמלה א. וייסברגר

"גשר גליציה" היא קבוצת דיון לחוקרים את שורשיהם היהודיים בפרובינציה האוסטרית לשעבר - גליציה. מטרתה של קבוצה זו הן קודם פורום חוקרים, שתוף במידע בין החוקרים וקודם כל חוקר או כל קבוצת מחקר העוסקים בחקר גליציה שבין השנים 1772 - 1918.

"גשר גליציה" - האתר: www.GesherGalicia.org

ובו שני מאגרים גדולים:

האחד אתר "כל מאגרי גליציה" ALL GALICIA DATABASE (להלן AGD)

www.search.geshergalicia.org

והשני אתר המכיל תשריטי חלוקת קרקעות ובעלי אחוזות

<http://tinyurl.com/MapsofGalicia>

Gesher Galicia - Cadastral Map and Landowner Records Inventory

Central State Historical Archive -- Lviv, Ukraine

(As of January, 2011)

KEY:

Content that has been **ACQUIRED** by the project is listed in **dark blue bold text**.

Content that has been **REJECTED** -- the item was viewed but determined to not be of useful value -- is listed in **red bold text**.

Content that has been **EXAMINED** -- the item is potentially useful but was not copied -- is listed in **green bold text**.

Content that has not been seen yet is listed in regular black text. As of January 2011, this constitutes the majority of the records.

SEARCH BY TOWN NAME:

Display records at a time

Fond	Opys	Sprava	Part	Place ▲	Administrative District ▲	Geographic Area ▲	Item Type	Year	Scale	Size	Pages / Leaves / Parts	Description	Status
186	1	1902	a.	Hlyniany (Gliniany)	Przemyslany	(Zolochiv okr.)	Text	1845			--	Book of lands & landowners of Hlyniany. [Lenius notes: Grund Parzellen Protocoll. List of land parcels in land parcel number order showing parcel numbers, class of land, house numbers, names, status of landowner, place of residence, & land parcel area. No images.]	Examined
186	1	1902	b.	HLNYNIANY (Gliniany)	Przemyslany	(Zolochiv okr.)	Text	1845			142 ark.	Book of lands & landowners of Hlyniany. [Lenius notes: Alphabetisches Verzeichniss. Alphabetic landowners' list includes house numbers, names, and a summary list of building parcel & land parcel numbers. Digital images.]	Acquired
186	1	1902	c.	Hlyniany (Gliniany)	Przemyslany	(Zolochiv okr.)	Text	1845			--	Book of lands & landowners of Hlyniany. [Lenius notes: Definitive Grenzbeschreibung. Description of the borders of the cadastral community. No names, house numbers or references to individual parcels of land or houses. No copies.]	Rejected
186	1	1902	d.	HLNYNIANY (Gliniany)	Przemyslany	(Zolochiv okr.)	Text	1845			14 ark.	Book of lands & landowners of Hlyniany. [Lenius notes: Herrschaftliche Verzeichnisse - Alphabetisches Verzeichniss. Alphabetical householders' list includes house numbers, names, status, & place (does not include building or land parcel numbers). The Herrschaftliche Verzeichnisse were lists created from existing information in the community at the start of the cadastral survey. Digital images.]	Acquired

תשריט חלקה - מבט כללי

כך נראה דף האינטרנט של "גשר גליציה" עם הממצאים כאשר מחפשים רשומות ותשריטי חלקות.

מה משמעותם של מאגרים אלו? מאין יתחיל החוקר במחקרו?

התהליך הרגיל מתחיל במחקר מסמכים ורשומות חיים - לידות, פטירות ונישואין. מפתוח הפרטים הללו שב JRI (מפתוח מסמכי יהודים Jewish Records Index) של פולין, הנמצא תחת גג האתר של JewishGen, הוא התחלה טובה של המחקר, אך המפתוח מביא לחוקר את מפתוח המסמכים הנמצאים בארכיוני המדינה של פולין (AGAD) ואינו נשען על מסמכים יהודיים, אלו נמצאים בלבוב.

"כל מאגרי גליציה" - (AGD - ALL GALICIA Database) הוא מנוע חיפוש חדש המציג כיום כ 200,000 רשומות מ 70 מקורות מידע, מנוע חיפוש זה גדל מיום ליום והוא כולל את ארכיון לבוב. המאגר מכיל רשומות החל בלידות, בפטירות, בנישואין ובגירושין וכלה ברשומות מבתי ספר ובעלי אחוזות, וניתן לחפש בו על ידי חיפוש פשוט של שם פרטי, שם משפחה (וכינוי של אדם), המאגר ממוין לפי ערים או מקורות מידע. מרבית המסמכים ממנוע חיפוש זה עלו לאוויר לראשונה. "גשר גליציה" מעורב במחקר הנערך בפולין, אוקראינה ובאוסטרו-הונגריה. הארגון מצלם, סורק ומפענח מסמכים ומידע הישר מהארכיון. המאגר נשלח לאתר AGD וכך ניתן למצוא את הנתונים באתר.

HOW TO SEARCH IN THE NEW:

The All Galicia Database

Latest News & Corrections:
28 July 2011: All Lviv birth, marriage, and death records have been updated, and several hundred newly transcribed records have been added to those databases.
24 July 2011: Added 184 records for Pizno Industrial Permits (1938). Added 161 records for Ropczyce Industrial Permits (1938).

Enter your search: Given Name: Surname:

Record Types
Birth (79,993)
Death (75,008)
Divorce (42)
Holocaust (1,494)
Landsmanschaften (971)
Marriage (4,749)
Passport (803)
Phonebook (729)
Property (7,578)
School (1,444)
Yearbook (148)

Welcome!
Hi, and welcome to Geshet Galicia's all-new All Galicia Database!
This search engine currently features 172,954 records from 41 different data sources, covering everything from birth, death, marriage and divorce records to phonebooks, school and landowner records, all from the former Austro-Hungarian province of Galicia, which today is part of eastern Poland and western Ukraine. Although Geshet Galicia's focus is researching Jewish roots in this region, the diverse community sources of information in this database also contain names that span all the ethnic and religious groups who lived in the area, so not everyone listed in this database will necessarily be Jewish.

CLICK ON THE + SIGN AND THE RECORD DETAILS WILL DROP DOWN →

Results found: 3 (showing 1 to 3)

- Mordko** [no surname] 1840
son of Zsman GRÜNHAUT
- Rechel GRÜNHAUT** 1865
daughter of Marcus & Sara FUND
- Reisel GRÜNHAUT** 1867
daughter of Marcus & Sara FUND

TOP SURNAMEN FOUND IN BRODY BIRTH RECORDS:

Current Filter
x Record Source: Brody Jewish Birth Records (1815-1861)

Record Types
Birth (36,184)

Top Surnames
Heilpern (344)
Katz (273)
Margulies (226)
Landau (182)
Schapira (166)
Horowitz (162)
Schapire (152)
Schwarz (140)
Kahane (126)
Unreich (125)
Zoller (113)
Balban (112)
Goldenberg (106)
Rosenfeld (106)
Harmelin (105)

CLICK ON A RECORD GROUP TO GET AN ALPHABETICAL LISTING: Here is the 1831 Zbaraz Homeowners List
Click on the + sign to reveal house number

Current Filter
x Record Source: Zbaraz Homeowners List (1831)

Record Types
Property (1,052)

Top Surnames
Romanczak (16)
Adamowicz (14)
Awerbach (8)
Potocki (8)
Dzedzio (7)
Kinach (7)

Results found: 1,052 (showing 1 to 20)

- Etzyk AWERBACH** 1831
- Chaim AWERBACH** 1831
- Josel ALTSTADTER** 1831

www.search.GeshetGalicia.org

מדריך AGD מדרגש סוגי חיפוש שניתן לערוך במאגר מידע זה

אך מה מעבר לרשומות חיים אלו? ואולי מסמכים הנוגעים לעיירה אותה חוקרים אינם בנמצא?

שאלה זו דרבנה את "גשר גליציה" לחקור ולגלות רשומות בעלות אופי שונה שתוכלנה להעניק מידע גנאלוגי יעיל ושימושי לחוקר, ובכך להובילו במחשבה אל "מחוץ לקופסה (הגנאלוגית)".

ארגון "גשר גליציה" עוסק משנת 2007 בפענוח תשריטי חלוקת הקרקעות ובעלי האחוזות, פרויקט ארוך טווח של רישום המצאי, השגת תשריטי חלוקת הקרקעות ומסמכי נכסים מהארכיונים באוקראינה ובפולין, יצירת אינדקס של כל המידע, פענוח מידע והנגשתו להמשך עבודת המחקר של החוקר את ההיסטוריה המשפחתית.

השאלה - מדוע עניין פתאומי זה בחקר המפות? חלק מהסיבות נובע מהסברה המוטעית בה החזיקו החוקרים שלפיה ליהודים לא הייתה בעלות על קרקע. הדבר רחוק מהאמת. לא רק שיהודים היו בעלי אדמות/קרקעות היו להם חוזי חכירה מבעלי האחוזות (האצילים) שהתירו להם להפעיל בתי מרוח, טחנות קמח ופונדקים. כל המידע הזה מתועד ברשומות אלה.

משהחלו חוקרי גליציה לצבור רשומות הכוללות בתים ומספרי המגרשים, עניינם בתשריטי החלוקה הלך וגבר. תופעה המתוארת על ידי בראיין ג'. לניוס, בספרו "הגאזטר הגנאלוגי של גליציה":

"שלושה סקרים שעניינם קניין נערכו בכל גליציה בתקופת השלטון האוסטרי, במאה ה-18 וה-19. הסקרים הכילו מסמכים מפורטים ובהם גודל חלקות האדמה, סוג הקרקע, גידולי שדה ועוד. הסקר האוסטרי הקשור לתשריטי חלוקת הקרקעות מ-1830 - 1860 מכיל מסמכים ומפות מפורטות ובהם ניתן לראות בפירוט חלקות קטנות, חצרות בודדים, בתים, אסמים, דרכים, שטחי מגרשים, בתי קברות, כנסיות ובתי כנסת.

לפחות שלוש גרסאות לשלוש מפות נוצרו באותה עת והכוללות שרטוט של שדה, גרסה ראשונית לתשריטי חלוקת בצבע מלא. גרסה אחת לפחות או יותר של תשריטים אלה, של רוב הכפרים, עדיין קיימת".

כאשר מתאימים את הפרטים והמידע הנמצאים בספרי רישום הקרקעות למפות - תוך השוואת המפות למספרי הבתים המסומנים ברשומות החיים - ניתן לראות בדיוק מקום את מגוריהם של אבות המשפחה ולהסיק מכך על האפשרות של קרבת משפחה.

בוקאצ'ביץ - השוואת 2 תשריטי חלוקת אותה עיירה מתקופות שונות המראים התפתחות העיירה והקמת בניינים.

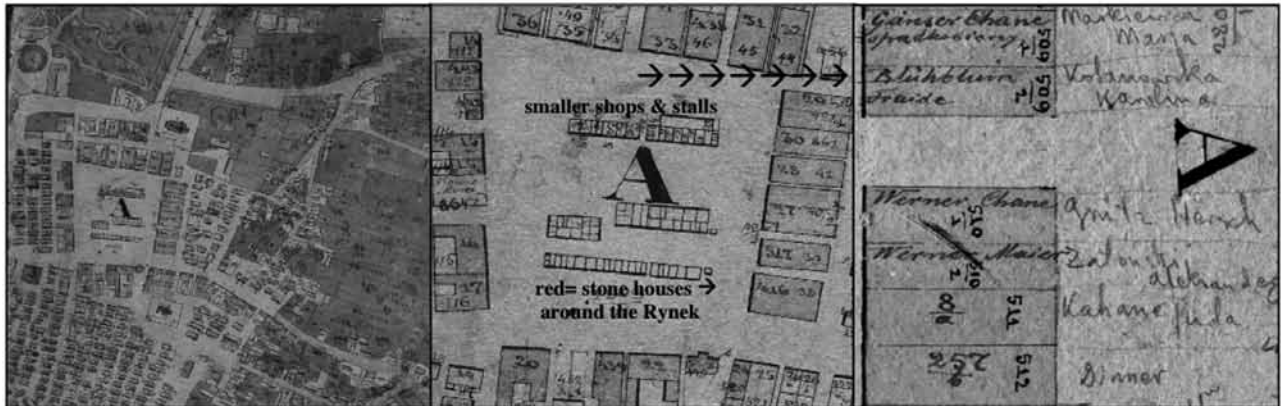
רבים מהבתים עברו מדור לדור דרך נישואין. פרטים על משפחות יהודיות שהיו בעלות בתים במרכז המסחרי בו עמדו בתי העסק שלהם, נרשמו בכתב יד על גבי המפות.

מיזוג נתונים חדשים אלה עם הרישומים הידועים זה מכבר, יציע לחוקרי גליציה תמונה מקפת יותר של חיי אבותיהם בעבר. בעתיד - חבור המידע מתעודות הלידה וממספרי הבתים הרשומים וחיבורם למפות - יהיו בין התכונות החדשות הבולטות באתר האינטרנט של "גשר גליציה", כמו ביאורי מפות עם מידע על העיירה שנאסף ממגוון מקורות והיכולים לגרום לכך שהעיירה "תתעורר לחיים" בעיני החוקר.

ראה את הדוגמא של המפה המבוארת של העיירה גז'מלוב (Grzymalów) שבחבל טרנופול.

Portrait of a Market Square in a 19th Century Shtetl

The small shops of the Rynek (town square) on this 1875 map of Grzymalów, represented by the letter A are detailed with the names of the building owners in the accompanying larger scale drawing.

Names in ink are: Chane Ganser, Fraide Bluhblum, Chane Werner, & Maier Werner (note that their building parcel #510 has been split into two separate establishments, 510/1 and 510/2. Next to them are names in pencil, including Hersch Gritz, Juda Kahane, Dinner...with a smattering of Polish names

רישום ככר השוק בעיירה מן המאה ה-19

החנויות הקטנות בככר במפת גז'מלוב משנת 1875. בככר המסומנת באות A מפורטים בציוור שמות בעלי הבתים. השמות הרשומים בדיו הם: חנה גנצר (Ganser), פרידה בלוהבלום (Bluhblum), חנה ורנר (Werner) ומאיר ורנר (ביתם המסומן כחלקה מספר 510 נחצה לשני מוסדות נפרדים, 510/1 ו 510/2. לידם שמות (כתובים) בעפרון, הכוללים את הירש גריץ (Gritz), יהודה כהנא (Kahane), דינר (Dinner).

אחדים מחברי "גשר גליציה" שותפים ברישום ב"פרויקט מספרי הבתים" אשר עוקב אחר דיירי הבתים במשך מאות בשנים. בדרך זו ניתן לאבחן ירושה, דפוסי חיים של המשפחה, ניתן לאתר נשים אשר שינו לעיתים קרובות את שמות המשפחה שלהן, כי בדרך כלל הן "אובדות" במהלך ההיסטוריה המשפחתית עם שינוי שם משפחתן בעקבות נישואיהן.

A. & Quayinski David
 B. & obam Leopold von Schman
 C. & Francisz Mikolaj
 D. Hajduk Anat
 E. Sullinski Wazyl Johaw
 F. ~~...~~owski Michat (ber Danna)
 G. Kleinfeld Schulim
 H. Schwarz Lummer
 J. Glaser Ainsil
 K. O Schenker Daniel
 I. Dickmann Altas
 m. 199 Senel Street Senel Strick Luyfalk
 N. & Szumski Roman

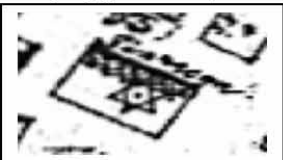
Gemeinde
Bukaczowce.
samt Ortschaft
Poswitz.
1848.

von Stobody

A. & Quayinski David
 B. & obam Leopold von Schman
 C. & Francisz Mikolaj
 D. Hajduk Anat
 E. Sullinski Wazyl Johaw
 F. ~~...~~owski Michat (ber Danna)
 G. Kleinfeld Schulim
 H. Schwarz Lummer
 J. Glaser Ainsil
 K. O Schenker Daniel
 I. Dickmann Altas
 m. 199 Senel Street Senel Strick Luyfalk
 N. & Szumski Roman

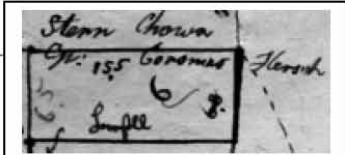
z. ~~...~~ Roman

Synagogue Close-Up

JEWISH NAMES ON MAP

- G. Kleinfeld, Schulim
- H. Schwarz, Lummer
- J. Glaser, Ainsil
- K. Schenker, Daniel
- I. Dicker, Altman

Alphabetic landowners' list includes house numbers, names, and a summary list of building parcel & land parcel numbers.   Handwritten names & details on 1853 Map ->

למעלה: רשימת שמות בוקאצ'יבצי ובה שמות בעלי בתים כתובה בצד השחור והלבן של המפה
 למטה: בוקאצ'יבצי ושמות יהודיים
 גרסה אחרת למפת בוקאצ'יבצי. האחת מפה בפולנית והשנייה מפה באוקראינית (אותה עיר).

גשר גליציה" הרחיב את מחקריו ומכיל רישומי בוחרים, רישומי מיסים, דוחות מבתי הספר הנפרשים לכל אורך המאה ה-20. ברישומים אלה קיים היום מידע מועיל שלפעמים עולה על המידע ממסמכים המתעדים רישומי חיים (לידה, פטירה, נישואין). לעיתים דווקא "עיר הלידה" נמצאת במסמכים אלה.

אדם שנשא אשה, יתכן ועזב את כפרו ואת משפחתו. אם מחפשים רק במקום אחד, ומוצאים מסמך של קרוב משפחה, המזהה עיירה בה קרוביו חיו, חיפוש כזה יפתח דרכים חדשות למחקר. (זאת אם נזכור, שנשים ב גליציה יכלו לבחור לפני שזכות זו הוענקה להן במדינות רבות אחרות!).

ב"גשר גליציה" פענחנו רישומים מעיתוני לבוב, הזמינים באינטרנט, שמות יהודיים רבים מוזכרים ברשומות אלו, לעיתים קרובות גם ממקומות מרוחקים כמו ברודי.

הנה הערה מעניינת בעיתון משנת 1874:

"זימון"

"מועצת העיר (המגיסטראט) של העיר החופשית של ברית הנסן, ברודי, מבקשת

מהאנשים הבאים להירשם:

כל אדם המתאים לשרות צבאי אך נעדר מהגיוס בשנת 1846 ב"אוזנפלאץ" חייב

להירשם תוך ששה שבועות ולהסביר היעדרותו מהגיוס. אחרת, (הנעדרים)

יטופלו על פי הכללים הנוכחיים כ"משתמטים".

ממסמך זה נמצאו שמות של רוב תושבי העיר, שהיו יהודים, אשר בוודאי לא רצו להצטרף לשורות צבא אוסטריה.

בלייסן (Baleisen), יוסל - בית 44

פפושר (Papuscher) מרקוס - בית 131

רוזין רכטה רוטין, דוד, (Rozin Recte Rutin) - בית 302 (הערה - "רכטה" פרושו שנשא את שם משפחת אימו, הוריו נישאו

בנשואים דתיים (על ידי רב) אך לא בנשואים אזרחיים, שם משפחת אביו אף הוא רשום)

Annotated Brody Landowner Records – 1883 – linking the house owned by Chaim Tobias Safir, #467, to the birth Of Ozjasz Scheer in that same house in 1897, 14 years later, although his parents resided next door at #465. These records can assist with placing people in a timeline and determining whether families sharing dwellings were related by birth, marriage or business relationships. (note: left, above – houses as they appear on 1844 map of Brody.)

רשומות בעלי הקרקעות, ברודי, 1883

הרשומות מקשרות את חיים טוביאס (Tobias) צפיר למספר 467 ללידת ישעיהו שיר (Sheer) באותו בית בשנת 1897, 14 שנים מאוחר יותר, למרות שהוריו גרו בסמיכות לו בבית מספר 465. רשומות אלו יכולות לסייע על ידי "העמדת" האנשים על ציר הזמן וקביעה שהאנשים החולקים אותן דירות, יש ביניהם קשר, אם על ידי לידה, או נישואין או קשר עסקי.

הערה: למעלה משמאל- בתים המופיעים בברודי ב 1884.

בעיה זו שכיחה בעת שחוקרים את גליציה. זוג, שלא רשם עצמו במשרדי המדינה, לא היה נחשב חוקית כנשוי וילדיו נרשמו "כבלתי חוקיים", עובדה, שכל חוקרי גליציה חייבים לזכור. לעיתים הילדים של אותו זוג נרשמו בשמות שונים, ואז - יש להשתמש בהגיון הפשוט בעת עריכת מחקר גנאלוגי.

"גשר גליציה" ניהל מחקר נוסף בארכיוני אוסטריה בהם מוחזקים רבים ממסמכי הקהילות, רבים מהם מכילים פרטים אישיים מחיי ה"שטעטלאך" - העיירות - ואף מחזיקים בחתימות של אבותינו.

מרבית המסמכים מגלים תלונות שהוגשו לשלטונות בווינה כולל ויכוחים עם הרב על שכרו, מזכיר העיר שרגז על שלא קבל חדר עבודה שהובטח לו, או זקני העיר, אשר קבוצה אחרת השמיצה אותם. הויכוחים מזכירים את החיים כיום והופכים את קרובינו לאנשים רגילים שעסקו הן בעבודותיהם בקהילה והן במוסדות של המדינה.

מציאת מסמך ובו חתימת קרוב משפחה - הרי היא נס לכשעצמו, אך לא כך כאשר מרחיבים את המחקר מעבר לשמות ולתאריכים, ומעבר ללידות ולפטירות.

"גשר גליציה" רכש את הטבלאות שבהן רשומים הרבנים, החזנים והשוחטים של כל קהילה יהודית שפעל בה בית כנסת במשך שנים, כמו גם רשימות מורים שנערכו בשנת 1788.

טבלאות ובהן רשימות של בני עיירות רבות בגליציה נמצאות בארכיון ההיסטורי הלאומי בלבוב - "הטבולה קריובה" או "טבלת הרשומים" (חטיבה מספר 166, מהשנים 1780 - 1891). מחלקת הרשם הלאומי שנוסדה על ידי הקיסר האוסטרי יוסף השני - החלה בשנת 1780 בעריכת רישומים של קניה ומכירה של נדל"ן וקרקעות, קניין שנחכר, צוואות, הסכמי הלוואות, שטרי חוב ומכירות פומביות לחיסול חובות ועוד.

המסחר, היה אחד המקצועות שהותר ליהודים בקיסרות האוסטרו הונגרית - לעסוק בו. זו הסיבה שלמשפחות יהודיות רבות ניתנה ההזדמנות לקיים קשרי מסחר, לחתום על מסמכים, שעליהם חתמו גם הבעל וגם האשה, כאנשים המייצגים צד זה או אחר של העסקה. מסמכים אחרים, כצוואות ומכירות פומביות בשל חובות, הכילו לעיתים מידע על מספר דורות במשפחה. על מנת לתאר עד כמה חשובים ואוניברסאליים היו המסמכים שנשמרו על ידי המחלקה, די בלהזכיר שהיו בה 300 כרכים של אינדקסים שונים לרשומות, וכי כל רישומי בעלי האחוזות לאחר 1874 אורגנו על בסיס "טבלת הרשומים".

"טבלת הרשומים" מורכבת מארבעה חלקים:

1. טבלת רשומים של העיר לבוב:

מצויים 932 כרכים של רשומים מתאריך 1787 - 1886 אשר מכילים רישומים של בעלי נכסים, ספרי רישומים המכילים רשימות פעולות וחוזים, ספרי צוואות.

2. טבלת רשומים לעיירות שהיו בסביבות לבוב:

באסיובקה (Basiowka), בילגוז'צ'ה (Bilogorszcze), בז'וקוביצ'ה (Brzuchowice), האמולץ (Hamulets), גז'יבוביצ'ה (Grzybowice), הודוביצ'ה (Hodowice), הורודוביצ'ה (Horodowice), הולוסקו (Holosko), ווילקי (Wielkie), הולוסקו מאלי (Holosko Male), זידאטיצ'ה (Zydatice), זאבאדוב (Zawadow), זמארסטינוב (Zamarstynow), זרודצ'ה (Zarudce), זאשקוב (Zaszkow), זבוסיקה (Zboiska), זימה (Zimna), וודה (Woda), רודנו (Rudno), קלוואסר (Kaltwaser), ז'נייזנייה (Zniesienie), זוברא (Zubra), קלפארוב (Kleparow), קוזייז'וב (Kosiejow), קז'יבצ'יצ'ה (Krzywczyce), פרזנקובקה (Persenkowka), סיחוב (Sichow), סקנילוב (Sknilow), יארישוב (Jaryczow), יארישוב נובי (Jaryczow Nowy).

3. טבלת רשומים מכפרי גליציה ועיירותיה:¹

- Arlamow
- Bandrow
- Bania Kotowska

1) להלן מובאת רשימה מלאה של רשומים מכפרי גליציה ומעיירותיה. שמותיהם מובאים כאן כפי שהם ללא תרגום לעברית, בסוגריים מספר הכרכים של העיירה/כפר ואף תאריכים (הערת מערכת).

- Belz (15 volumes)
- Berwinkowa
- Bialoberezka
- Bialogora
- Biały Kamien
- Blyszczywody(included into Mokrotyn)
- Bolechów
- Bolehowce
- Brody (32 volumes dated 1794-1884)
- Bronica
- Brzegi Dolne
- Brzezany(12 volumes)
- Buda(included into Wysoka)
- Busk (5 volumes)
- Cholojów
- Chorocowa
- Chyrow
- Czajkowiec
- Dobra
- Dobrohostów
- Dobromyl (16 volumes)
- Dobranica (included into Uszkowice)
- Dolhopól
- Dolina (10 volumes)
- Villages of Dolina area (included into Lopianka)
- Drohobycz with suburbs (81 volumes)
- Villages of Dunajów vicinity
- Dynów (3 books 1780-1825)
- Engelsbruk
- Falkenberg
- Falkenstein
- Folwarki Wielke and Folwarki Male
- Gaje Starobrodskie
- Gerynia (included into Witwica)
- Gleboka
- Gliniany (8 volumes)
- Grodek Jagiellonski (11 volumes dated 1797-1880)
- Halicz (10 volumes 1753-1886)
- Holowy
- Hoszów
- Hoszów (included into Stankowce)
- Hrusatycze (included into Strzeliska)
- Hubice
- Huczko
- Jagielnica
- Jarosław (50 volumes 1792-1892)
- Jasien
- Jasienica
- Jasienica Solna
- Jaworów (9 volumes 1792-1893)
- Jozefów
- Kalusz (7 volumes 1758-1822)
- Kamionka Strumiłowa(21books)
- Katyna
- Kimirz
- Kniahinin (4 volumes 1801-1885)
- Kniazpól
- Kobasz
- Kolomyja (30 volumes)
- Kolpiec
- Komarno
- Korostów
- Kotacin
- Krakowiec
- Krasnoila
- Krechow
- Kropiwnik Nowy and Stary
- Krystynopól (7 volumes 1792-1883)
- Kulczyce
- Kulików
- Kurowice
- Kuty (18 volumes 1781-1888)
- Kwaszenina
- Lacke
- Liskowate
- Liszczyny
- Lisznia
- Lopianka
- Lodyna
- Lopuszanka
- Lopusznica
- Lubycza Krolewska
- Maków
- Mariampól (3 volumes 1807-1855)
- Migowo
- Mizun
- Modrycz
- Mokrotyn
- Mokrotyn with Smereków,
Przedzymichy and Blyszczywody
- Muzyłowice

- Nadziejow (included into Lopianka)
- Nahujowice
- Nanow
- Narajow
- Neudorf (included into Bolechowce)
- Niedwedza
- Nojdorf (included into Zawidowice)
- Nowe Miasto(1 volume)
- Obersdorf
- Olesko (3 volumes 1798-1882)
- Orow
- Paprotno
- Plebania
- Polana
- Potylicz
- Powitno
- Prochnik (14 volumes 1814-1874)
- Przedzrymichy(included into Mokrotyn)
- Przemysl with suburbs (56 volumes 1799-1894)
- Przemyslany (11 volumes 1816-1881)
- Radziechow (2 volumes 1827-1874)
- Raniowice
- Rawa Ruska (12 volumes 1796-1882)
- Rodatycze
- Rogozno
- Rozenburg
- Rozen Maly and Rozen Wielki
- Roztoki
- Roztoczki (included into Witwica)
- Rudawka
- Rudki (4 volumes)
- Rybno with Slobodka
- Rybotycze
- Rymanow with neighbouring villages (6 volumes 1782-1888)
- Sambor with neighbouring villages (69 volumes)
- Sielec
- Smereczna
- Smerekov (included into Mokrotyn)
- Slobodka
- Smolnica
- Smolno
- Sniatyn (volumes 1791-1832)
- Sokal (volumes with index)
- Solec
- Sopotnik
- Stainfeld
- Stanila with Stebnik and Kolpets
- **City of Stanislawow** with suburbs (99 volumes 1784-1882)
- Stankowce with Hoszow
- Stare Miasto
- Stary Sambor
- Starzawa Sanocka
- Stebne with Dolhopol
- Stebnik
- Strzeliska Nowe and Stare
- Sulukow (included into Lopianka)
- Szmankowce
- Tarnawa
- Tartakow (1 volume 1817-1883)
- **City of Ternopol** (50 volumes).
- Trebowla (12 volumes 1803-1886)
- Truskawiec (included into Tustanowice)
- Tudiow
- Tustanowice (1802-1889)
- Tyzlow
- Uhnów
- Ulyczno
- Untervalden (included into Uszkowice)
- Ustrzyki Dolne (1855-1880)
- Uszkowice
- Warez
- Wierzblany
- Witkow Nowy
- Witwica including Roztoczki and Gerynia
- Wojnilow (3 volumes 1652-1839)
- Wolica
- Wysocko
- Wysoka & Buda
- Wyzniany & vicinity
- Zablotow (3 volumes)
- Zaleszczyki(4 volumes)
- Zawidowice & Nojdorf
- Zbadyn
- Zbaraz(8 volumes)
- Zloczow (50 volumes)
- Zolkiew (24 volumes)
- Zoltantce
- Zurawno (2 volumes)
- Zydaczow (8 volumes)

רשימת טבלאות רשומים מסודרת של כל מחוזות גליציה 4:

Brzezany, Bochnia, Wadowice, Zolkiew, Zloczow, Kolomyja, Lwow, Nowy Sacz , Jaslo.

מעבר לנאמר לעיל, יש בטבלאות הרשומים של לבוב מספר גדול של עיירות גליציה. רשימה זו מפורטת באתר "גשר גליציה" והושלמה על ידי חבר הוועדה המייעצת של "גשר גליציה" מר אלכסנדר דונאי. אחד המסמכים המתורגמים של אלכסנדר דונאי מהווה דוגמא טובה למידע המדויק והבלתי צפוי המובא להלן:

"חוזה רכישה מספר 124, קאלוש 29 באפריל 1816 -

(נערך) היום, בסופו של יום, בין בעלת הנכס אסתר גלאנץ (Glanz), שמכרה את בית מספר 327 (אותו ירשה על פי הוראת צוואה מיום ה' באייר שנת 5567 [תקנ"ה - 13.5.1805] ואשר ניתן לה (הבית) על ידי בעלה יצחק גלאנץ, אשר נפטר בגלל שריפה. וחלקת אדמה בגבולות הידועים בין השכנים ישעיהו האוזנר (Hausner) ודוד למונים (Lemonim) לבין בנה משה גלאנץ בערך של 1400 פלורנים, אשר קבלה מראש.

החוזה נחתם בפני העדים: ברל פרנקפורט (Frankforter) ויעקב רודולף (Rudolf).

אמנם בלתי אפשרי הוא צילום כל טבלה וטבלה, לכן, "גשר גליציה" החל לרכוש את האינדקסים של ספרי הרשומים וכל המידע עתיד לעלות לאתר AGD.

רשומות האצולה הפולנית שהיו בעלי הקרקעות, מפרטות את אחזקותיה של האצולה הפולנית, מכילות אף הן מידע עשיר על היהודים שגרו בעיירות. חוזי חכירה ורשימות מלאי אשר עבדו עבור האצולה הפולנית מפורטים אף הם ויש בהם מידע עד למאה ה 18.

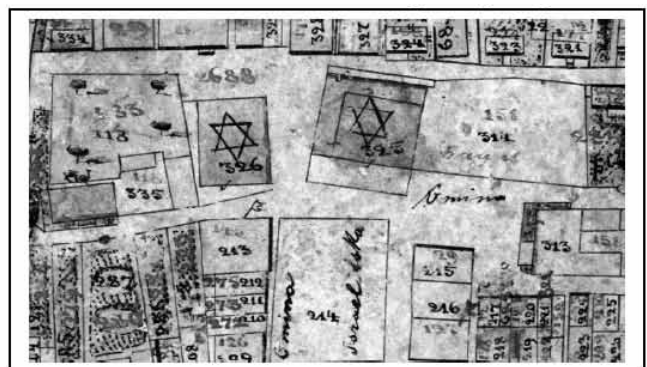
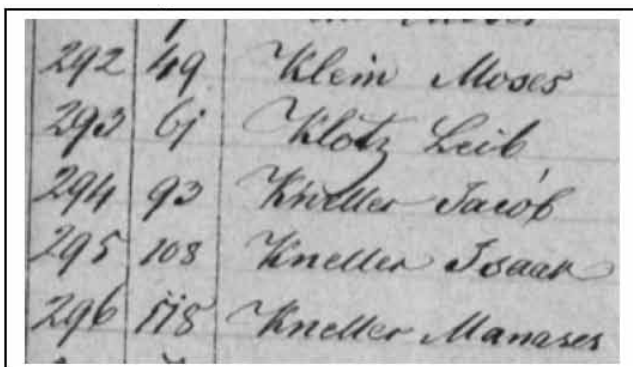
מסמכים אלה נמצאים על פי רוב בספריות מיוחדות כמו ספריית סטפניק (Stefanyk) בלבוב, לכן הצעד שלפני תחילת המחקר הוא לקבוע מי מבין אילי הקרקעות החזיק בקרקעות של העיירה בעת בה חיו קרובי המשפחה של החוקר. זו משימה מורכבת אך ניתנת לבצוע.

שני פרויקטים מעניינים ישודרגו בקרוב:

1. **חדר מפות של "גשר גליציה"** אשר יציג ברזולוציה גבוהה, תשריטי חלקות, ובכך יתאפשר לחוקר להתמקד, ולראות מקרוב את עיירת אבות משפחתו.

2. **"קולות של גליציה"**, דף אינטרנט, אשר יוקדש לזכר ניצולי השואה. "גשר גליציה יציג סרט וידאו באורך מלא של עדויות הניצולים מעיירות גליציה, ואשר נמצאים באוסף קרן השואה.

חברי הארגון ("גשר גליציה") יוכלו לתרום עבור עדות, אשר תוקרן באינטרנט ודבריו של הניצול, שהיה עד לאירועים ההיסטוריים שהתרחשו באותה עיירה, יהפכו את ההיסטוריה לחיה עבור הקהל ברחבי העולם.

דוגמאות לתקריבי מפה של שתי הערים עם כיתוב.

משמאל גליניאני - רשימה עפ"י א"ב באות K מספר של שמות בעלי קרקעות מהעיירה משנת 1845. הטור השמאלי הוא מספר סודר, אחריו מספר הבית של בעל הקרקעות ושמו, מימין: בעל: 2 בתי כנסת ובתי הקהילה היהודית הצבעים מייצגים בתי עץ, כל המסומנים V הם בתי אבן.

עבודה הזו דורשת תמיכה כספית. אמנם, ל"גשר גליציה" יש "צבא" של מתנדבים, הכולל את מעצב האתרים הבלתי נלאה, ברוק שרייר גאנץ (Brooke Schreier Ganz), שיצר את התכנית למסד הנתונים של AGD ועיצב את האתר החדש, כמו כן יש לכסות את הוצאותיהם של החוקרים, אשר מועסקים על ידי "גשר גליציה" במזרח אירופה.

כיצד יוכל כל אחד לסייע?

התשובה - הצטרפות כחבר/ה לארגון "גשר גליציה". יש לשלם לארגון דמי חבר שנתיים, הכוללים מנוי לכתב העת "גליציאנער", הוא כתב עת אקדמי, רבעוני המתמקד בגליציה. כתב העת מכסה נושאים המעניינים היסטוריונים יהודים החוקרים את המשפחה היהודית. (מנויים ושאינם מינויים תורמים מאמר והצעות למאמרים בנושאים שונים ומגוונים על ההיסטוריה של גליציה ועל החברה בה, חוויות ממסעותיהם לשם, תמונות, תוצאות מחקר, עצות להשגת מסמכים וסיפורים על משפחותיהם הגליציאיות).

בקרב יהיה תהיה אפשרות למחקר משפחה רק לחוקרים החברים בארגון, אפשרות זו תעניק דוגמאות של מסמכים, אפשרויות כניסה למאמרים וכן כניסה לחיפוש קרובי משפחה (Family Finder), ושם ניתן יהיה למצוא חוקרים, החוקרים את אותה עיירה ואותה משפחה.

"גשר גליציה" מזמין את הקוראים להצטרף ולתרום לפרויקטים המשמעותיים ביותר לכל אחד. באתר יש להקיש בדף הבית www.GesherGalicia.org על Join GG.

התרומות תאפשרנה להחזיק את מסדי הנתונים החופשיים ולהמשיך בתמיכת המחקרים. כל אחד יכול לתרום לפרויקטים מתמשכים והעוסקים בחקר העיירה אותה הוא חוקר - ואם לא ימצא שעיירה זו או אחרת, נחקרת, ניתן יהיה לממן פרויקטים (לעיירה) ולקבל מענקים תואמים לסכום התרומה מקרן המענקים של "גשר גליציה", (כך יוכל גובה המענק שניתן לחקר עיירה זו או אחרת - הערת מערכת).

תחושה של דחיפות יש במחקר, מאחר שאפשרות כניסה לארכיונים יכולה להשתנות כל רגע, או מסמכים יכולים להיהרס על ידי שיטפון או שריפה. כעת, כאשר הארכיונים משתפים פעולה עם חוקרים יהודים, יש לנצל את המצב ולאסוף מידע ככל האפשר.

מידי יום אנו עדים לפריצת דרך במחקר, לאחר שימוש במקורותינו.

ארגון "גשר גליציה" מצפה, שכל אחד יצעד במסע אל העבר לחקר גליציה, ובעתיד יגלה קרובי משפחה חדשים ברחבי העולם.

פמלה וייסברגר,

נשיאה ומתאמת מחקר של "גשר גליציה", של קבוצת הדיון של חוקרי שורשי משפחותיהם מגליציה. פמלה היא נשיאת החברה הגנאלוגית של לוס אנג'לס וסגן נשיא הכנס הבינלאומי לגנאלוגיה יהודית משנת 2010. מרבה בנסיעות ברחבי מזרח אירופה, מחקרה נערכים בארכיוני פולין, אוקראינה, אוסטריה והונגריה בהתמחות מיוחדת בעיתונות המקומית ובתשריטי חלקות. פמלה מרצה באירועים בינלאומיים בנושאים הקשורים לגנאלוגיה ועובדת כחוקרת מקצועית.

שימשה כאוצרת פסטיבל הסרטים של אגוד החברות הגנאלוגיות היהודיות.

בשנים 2006-2010, נשיאת תכנית "לימוד - לוס אנג'לס 2012". פמלה כתבה והפיקה סרטים "אני זוכר את דרוהוביץ" (Drohobycz) היהודית והמחזה הסאטירי המתבונן במחקר הגנאלוגי "למי אכפת מי אתה חושב שאתה?"

פמלה מתעדת את משפחתה למעלה מ-30 שנה, בעלת תואר ראשון באנגלית ובחינוך מאוניברסיטת וושינגטון שבסנט לואיס, ותואר שני בשידורי רדיו מאוניברסיטת בוסטון.

pweisberger@gmail.com

www.GesherGalicia.org

www.search.geshergalicia.org

מסעותיי בעקבות צבא אנדרס

מאת
דר' אלי בראונר

מבוא

באלבום התמונות המשפחתי, אלבום של משפחה ניצולת שואה, המתאפיין בכך שאין בו מימד עומק היסטורי, אלבום המתחיל מאז נישואי הוריי בגרמניה ב-1945 לאחר שכל אחד מהם איבד את בן זוגו; נכללו כמה תמונות מוזרות. תמונות של אדם צעיר במדים, על רקע אוריינטלי. בלטה בהם תמונה של אותו אדם מוקף לובשי מדים עם טורבנים וברקע גמל:

דודי, (עומד שלישי מימין), שמעון שרנצל בעת שרותו בצבא אנדרס. התמונה צולמה בהודו.

התברר כי מדובר בדודי, אחיה היחיד של אמי, ילידי לבוב (Lviv).

מה לפולני מלבוב במזרח הרחוק?

אימי ואחיה שרדו את אימי ההשמדה המוחלטת והאכזרית בלבוב, כל אחד בדרכו (מכ-150 אלף יהודים בלבוב נותרו כ-300). אימי ברוניה/ברוניסלבה לבית שרנצל (Schrenzel), איבדה את בעלה הראשון; ברחה מהגטו ומצאה מסתור אצל משפחה מקומית שם הועסקה כשיפחה. אחיה שמעון שרנצל, היה חיל בצבא הסובייטי. משנסוג הצבא מלבוב עם כניסת הצבא הנאצי, נסוג עימו שמעון, כטנקיסט. מאז נותק הקשר ביניהם. רק לאחר המלחמה מצאה אימי כי אחיה בין החיים ונמצא בישראל.

התמונות האוריינטליות לא נתנו מנוח לנפש החוקר הגנאלוגי שבי. ההסבר של קרובי המשפחה כי מדובר בתמונה שצולמה בהודו עלה בקנה אחד עם הטורבנים של החיילים. כיצד התגלגל שמעון שרנצל להודו? ולפלטתיה? בחלוף הזמן התגבשה החלטה להתחיל בפרק מחקר גנאלוגי חדש, שיביא לפתרון התעלומה.

שיחות נוספות עם בני המשפחה העלו כי דודי שירת כחייל ביחידות צבאיות שבעיצומה של מלחמת העולם הגיעו לארץ ישראל; ולמרבה התמיהה חייליהן דיברו פולנית. יחידות שנודעו בכינויין "צבא אנדרס".

מטרת המחקר

מטרת מחקר זה הינה כפולה: לתאר בקצרה את ההשתלשלות המשפחתית, אך בעיקר להיות מורה דרך ומדריך לחוקר הגנאלוגי המבקש להתחקות אחר אירועים משפחתיים בתקופה ובסיטואציה בה דן חיבור זה. כך שבראש ובראשונה המטרה הינה פירוט כלים מחקרים ויישומים רלוונטיים.

לשתי מטרות אלה, תתלווה מטרה שלישית; להעשיר את הקורא בפרטים לגבי פרק היסטורי חשוב בתולדות הקמת כוח המגן העברי, ולגבי הצלת היהדות ששרדה את אימי המשטר הסובייטי.

מהמובא לעיל עולה כי אכן צבא אנדרס שהיה בהודו. כך נקשרה התמונה האוריינטלית, (בה מצולם דודי עם חיילים הודים ע'1) מחוללת המחקר, לצבא אנדרס. אם כך, המסקנה המתבקשת הייתה, שאת הפרטים המחקריים המבוקשים יש לחפש אצל גופים שבהם מצויים מסמכים לגבי צבא אנדרס.

מיפוי העובדות והנתונים

כל מחקר, ובכלל זה מחקר גנאלוגי, תחילתו במיפוי המחקר ותיחומו. תחילה עולות שאלות מחקריות כגון: מהי מטרת המחקר? היכן מצויים חומרי המחקר? מי הן אוכלוסיות המחקר? שאלת המחקר הייתה האם אכן שירת דודי בצבא אנדרס; ואם כן, לנסות לאשש זאת באמצעות איתור והשגת תיקו הצבאי האישי; תוך הישענות על השערה שיאותר גם מידע נוסף או חדש על האיש וחייו.

צבא אנדרס

ולדיסלב אנדרס (Wladyslaw Anders) (11 באוגוסט 1892 - 12 במאי 1970), היה גנרל פולני במלחמת העולם השנייה, מפקד "צבא אנדרס". הוא נולד בשנת 1892 בכפר ליד ורשה. למד בבית הספר הטכני הגבוה בריגה ושירת כקצין בצבא הצאר הרוסי ניקולאי השני בעת מלחמת העולם הראשונה. לאחר המלחמה הצטרף אנדרס לצבא פולין, שזה עתה זכתה בעצמאותה ולחם כמפקד גדוד בקרב נגד הצבא האדום במלחמה פולין - ברית המועצות בשנת 1919. בשנות ה-30 עלה אנדרס לדרגת גנרל.

בפרוץ מלחמת העולם השנייה, ב-1 בספטמבר 1939, היה אנדרס מפקד חטיבת פרשים. הפרשים הפולניים לא היו יריב ראוי לתנופת השריון הגרמני והם נאלצו לסגת. אנדרס נפל בשבי הסובייטים שפלטו לפולין ממזרח ונכלא בכלא לוביאנקה (Lubyanka) הידוע לשמצה במוסקבה, נחקר ועונה בידי אנשי ה.ק.ו.ד.

גורלו של אנדרס השתנה לאחר פלישת הנאצים לברית המועצות ב-22 ביוני 1941. הסובייטים שחררו אותו מכלאו על מנת שיקים צבא פולני שיילחם לצד הסובייטים. אנדרס נתמנה למפקד צבא זה, ששמו הרשמי היה "הקורפוס הפולני השני" אך קיבל את הכינוי "צבא אנדרס". חיילים וקצינים פולניים שוחררו ממאסרם במחנות הכפייה בסיביר, קזחסטן ואזורים אחרים בברית המועצות כדי שיצטרפו לצבא אנדרס.

כשסקר אנדרס לראשונה את גייסותיו, הוא מצא אנשים מזי רעב ועטויים בבלווי סחבות. מתוך כמיליון וחצי פולנים שגורשו לברית המועצות ממזרח פולין, עם תפיסתה על ידי הסובייטים בשנת 1939, נותרו בחיים מאות אלפים ספורים

1) "ולדיסלב אנדרס", מבוסס על ויקיפדיה האנציקלופדיה החופשית.

בלבד. אנדרס שיקם את חייליו והפך אותם לצבא מאורגן. פליטים פולניים בלתי לוחמים, נשים, ילדים וזקנים, ומשפחות החיילים נלוו לצבא אנדרס, ומזונם ניתן להם ממנות הקרב של החיילים.

המשא ומתן שהתנהל בין סטלין, צ'רצ'יל והכוחות הפולניים, איפשר לצבא אנדרס שמנה כ-100,000 חיילים ופליטים אזרחיים לצידם, לעבור לפרס שהייתה באותה עת נתונה להשפעה בריטית. בפרס גיבש ואימן אנדרס את צבאו. בעלות הברית הועידו לצבא אנדרס את המשימה להלחם בחזית איטליה. לאחר מספר חודשים בפרס יצא צבא אנדרס לכיוון המזרח התיכון בדרכו לחזית איטליה.

עיראק וטורקיה סירבו לאפשר מעבר בשטחן לצבא אנדרס ולפליטים שנלוו אליו, הם נאלצו להפליג בים דרך קראצ'י (Karachi) (אז בהודו היום בפקיסטן) לפורט סעיד שבמצרים, משם יצאו ברכבת לפלשתינה, והגיעו אליה ב-18 בפברואר 1943.

היהודים הצטרפו לצבא במסעו לארץ ישראל. איתם גם 716 ילדי טהרן. בהגיעם לארץ ערקו כשלושת אלפים חיילים יהודים, ונשארו בארץ ישראל כמעפילים בלתי חוקיים. חיילים אלה הצטרפו למחתרות היהודיות, אשר פעלו בארץ ישראל בעת המאבק במנדט הבריטי, וחיזקו בכך את כוח המגן העברי. חלקם הצטרפו לצבא הבריטי.

אחד החיילים בצבא אנדרס היה מנחם בגין, לימים ראש ממשלת ישראל, ששוחרר ממחנות הכפייה בצפון ברית המועצות. בהגיעו ארצה קיבל מנחם בגין חופשה מצבא אנדרס ונתמנה למפקד ארגון האצ"ל, במקומו של יעקב מרידור שנשא בתפקיד זה לאחר נפילתו בעיראק של מפקד הארגון, דוד רזיאל. הפולנים קראו לבגין לחזור לשירות. חבריו באצ"ל קראו לו לערוק, אך הוא סירב וחזר לשירות. רק לאחר ששוחרר כדן, לאחר מאמצים והשתדלויות, חזר בגין לשמש מפקד האצ"ל.

צבא אנדרס הפך להיות כוח קרבי רציני. בשנת 1944 הגיע לאיטליה, בה זכה לניצחונו הגדול בקרב על מנזר מונטה קאסינו ב-17-18 במאי 1944. אנדרס כבש את המנזר, שהפך למבצר מוגן היטב, לאחר ששלושה ניסיונות קודמים של בנות הברית לכבוש אותו כשלו. בהמשך השתתף צבא אנדרס בקרבות בחוף הים האדריאטי ובטיהור עמק הנהר פו. צבא אנדרס שיחרר את הערים אנוונה (Ancona) ובולוניה (Bologna).

בפאתי העיר בולוניה הוקם בית קברות שבו קבורים החיילים הפולנים שנפלו באותם קרבות, בנוסף לבית הקברות ה"פולני" המרכזי במונטה קאסינו (Monte Cassino). אנדרס קיבל אזרחות של כבוד בשתי הערים כאות הוקרה על פועלו. בתום המלחמה נשאר אנדרס לכל חייו בבריטניה, למרות שמעולם לא קיבל אזרחות בריטית. הוא התנגד לממשלת פולין הקומוניסטית, ראה עצמו כגולה פוליטי, והיה ממנהיגי הגולים הפולניים. אנדרס נפטר בשנת 1970. לפי בקשתו נקבר לצד לוחמיו בבית העלמין הצבאי הפולני במונטה קאסינו. לאחר נפילת השלטון הקומוניסטי בפולין הפך הגנרל אנדרס להיות לגיבור לאומי במורשת הפולנית. גנרל אנדרס קיבל 33 עיטורי מלחמה מ-10 מדינות שונות, ביניהם אות לגיון ההצטיינות של ארצות הברית.

בתחילת המחקר מצאתי פרטים על צבא אנדרס בארץ ישראל -

... "בפגישות הראשונות (של צבא חיילי אנדרס) עם הארצישראלים למיניהם בפרס ובעיראק וכן עם הקרובים והמכרים בארץ הועלתה האפשרות להסתלק לאלתר מהצבא הפולני על אוירתו האנטישמית ולהשתלב במערכות היישוב היהודי... אולם באותו זמן, קיץ וסתיו 1942, עמד הצבא הגרמני קרוב לשערי הארץ ובגלל חומרת המצב לא נראה צעד כזה מתאים...

עם חלוף סכנת הפלישה של צבא גרמניה בפיקודו של רומל לארץ ישראל, החלו מוסדות היישוב להיערך לקראת קליטת חיילים יהודים מצבא אנדרס. ראש "מרכז העלייה" בהסתדרות ישראל כרמי הציע את סיועה של ההתיישבות העובדת בקליטת החיילים, הענקת תעודות זיהוי, ביגוד, שמות עבריים ובעיקר את גיוסם ליחידות הארצישראליות שבצבא הבריטי, או לנוטרות או גיוס ל"הגנה".

בהתקרב הימים הנוראים של שנת 1943 קבלו כמצופה חיילי צבא אנדרס חופשות. החופשות נוצלו לגיוסם לארגוני המחתרות היהודיות ולצבא הבריטי.

באוקטובר אותה שנה, הגיע מספר העריקים לשיאו. בסך הכול היו מצבא אנדרס קרוב ל-3,000 חיילים עריקים יהודים.²

מי היו חייליו היהודים של אנדרס?

ידידתו של כל חוקר מודרני הינה כמובן "הרשת" - רשת האינטרנט. התחלתי במסע חיפושים אינטנסיבי באינטרנט במטרה למצוא מידע על אותה תקופה נעלמת, בעקבות ההסכם בין הממשלה הפולנית הגולה לבין המשטר הסובייטי. ההסכם שבעקבותיו עשרות אלפי פולנים אסורים שוחררו ממחנות נידחים ברחבי האימפריה הסובייטית והתאפשר להם לחבור חזרה לזהותם הפולנית. אוכלוסיה זו כללה לא רק חיילים פולנים שנפלו בשבי; או בעלי אזרחות פולנית שגרו בשטחים שנפלו בידי הסובייטים, אלא גם יהודים רבים שגורשו לשטחים הסובייטים על ידי הנאצים ובכך ניצלו חייהם.

בסוף שנת 1939 וראשית שנת 1940 עדיין היו מיהודי פולין שלא נמצאו בגטאות. חלקם ברח למזרח, לברית המועצות והגרמנים היו מעוניינים בכך, שכן הדבר "תאם" את האינטרסים הגזעניים של גרמניה הנאצית. הגרמנים פסקו מ"לעודד" את היהודים בגירושים המוניים בבריחה למזרח, בעת שברית המועצות התנגדה לכך. גרמניה, שלא רצתה בשלב זה במתיחות בגבול עם ברית המועצות פסקה מכך. ביוני 1940 נאסרו והוגלו גם פליטים יהודים "כשרים" וכשרים למחצה מבלבוב וממספר יישובים בסביבתה. מבצע הגליית הפליטים התנהל במשך כל חודש יוני וגם בתחילת חודש יולי 1940, נקודת השיא הייתה אור ליום ה-29 ביוני. באותו לילה נערכו סריקות מקיפות בכל רחבי אוקראינה וביילורוסיה המערביות, בכל ישוב שבו נמצאו פליטים ולו אחד בלבד. מאות אלפי פליטים, רובם יהודים, אבל גם פולנים לא מעטים נאסרו והוגלו באותו מבצע. לפי מקור פולני רשמי נאסרו אז בלבוב לבדה כ-100,000 איש והעיר נראתה למחרת כעיר רפאים.

הנ.ק.וו.ד.³ נערך למבצעי ההגליה ההמוניים: רשימות המועמדים להגליה, נוהלים לתפיסתם, נקבעו מקומות ציבוריים לסריקות ולחטיפות, הוכנו מאות רכבות ואלפי קרונות ונקבעו מקומות היעד לכל שיירות המגורשים וגויסו ותודרכו צוותי המאסר ומשמרות הליווי לשיירות. האסירים והמגורשים פוזרו במרחבים העצומים של סיביר, צפון רוסיה האירופית וקזחסטאן. ברית המועצות לא הייתה ערוכה לקליטתם של כמיליון פליטים, אשר הגיעו מרחבי פולין אל מחנות הריכוז שבסיביר. לפליטים הוצע לבנות בעצמם את מקומות מגוריהם.

ביוני 1941 פרצה המלחמה בין ברית המועצות ולבין גרמניה - ואז הורע מצב הפליטים מפולין. החנינה מסתיו 1941 הצילה רבים מהם. בקיץ, ב 12 באוגוסט 1941, פורסם צו החנינה מטעם הסובייט העליון. הצו העניק חנינה ל"אזרחים פולנים משוללי חופש כשבויי מלחמה או מסיבות אחרות". יומיים אחר כך, ב 14 באוגוסט 1941 נחתם במוסקבה ההסכם על הקמת הצבא הפולני.

"...מצבם של רוב רובם של הפליטים היה רע. הם שוחררו ממקומות מאסרם וגלותם בחוסר כל, במצב גופני ירוד, מורעבים, נגועי מחלות, ולבושי בלואים. יותר מכל הם שאפו להיחלץ מתנאי האקלים האימתני בצפון ולהגיע לרפובליקות השוכנות בדרומה של ברית המועצות האסיינית בזכות אקלימן החם יחסית."

הצבא הפולני שחנה בקיץ 1942 באוזבקיסטן "משך" אליו רבבות יהודים ופולנים, שניסו להימלט אל היחידות המפונות. יחידות אלו עשו אחר כך דרכן למזרח הגיעו לפרס, להודו ואף לארץ ישראל.⁴

היכן ימצאו החומרים והפרטים המבוקשים?

מכאן, שאלת המיפוי הפכה לסבוכה עוד יותר;

(2) דב לוי, "חייליו של אנדרס", עת-מול, (יוני 1993), כרך י"ח גיליון 5 (109).

(3) "המשרד לענייני פנים" - הווה את המשטרה החשאית בעת השלטון הקומוניסטי בברית המועצות לשעבר (הערת מערכת).

(4) יוסף ליטבק, פליטים יהודיים בברית המועצות 1939-1946, (האוניברסיטה העברית בירושלים, המכון ליהדות זמננו, 1988).

- האם בארכיבי הממשל והצבא הסובייטיים ימצאו החומרים?
- האם בארכיבי הממשל והצבא בפולין?
- האם בארכיבי בריטניה, שכן המשא ומתן על הקמת צבא אנדרס נוהל בלונדון; ובשנת 1942 חתמו עליו גנרל סיקורסקי (Sikorski) ראש ממשלת פולין הגולה ואיבן מאייסקו (Ivan Maisky), שגריר בריה"מ בלונדון, בנוכחות צ'רצ'יל ואידן. הצבא פעל כחלק מהצבא הבריטי: הגיס הפולני מס' 2.
- האם בארכיוני המחותרות בישראל; שהרי רבים מחיילי צבא אנדרס ערקו והצטרפו למחתרות הלוחמות בבריטים בתקופת המאבק של טרום המדינה.

האם כבר בשלב ראשוני זה הגיע המחקר למבוי סתום?

ברור היה שנדרש לבצע מחקר טרומי ולאחר היכן מצויים הפרטים והתיקים האישיים של צבא אנדרס.

האתר www.kresy-siberia.org עניינו בכל בעלי האזרחות הפולנית אשר עזבו את האימפריה הסובייטית לאחר החנינה בשנת 1941. באתר רשימות של מי שהצטרפו לגנרל אנדרס, הגיעו לפרס ומשם הלאה; חלקם הצטרפו ליחידות בריטיות שונות; ויש בו גם מקורות מגוונים לחקר גלגולי האומה הפולנית במהלך מלחמת העולם השנייה. לא פחות מ-18 מקורות מידע, על חיילים פולניים ששירתו בתקופת המלחמה, נמצאו באתר. כאן נשאלה השאלה מאין מתחילים. במצב מעין זה נדרשת התמקדות ובניית סדר עדיפויות לחיפוש. אולם חיפוש בפורום האתר, לגבי "גנרל אנדרס" העלה 1798 מסרים. אם כך, נותר רק מוצא אחד - דעת מומחה שיזהה מבין אסופת המקורות, את המקורות הרלוונטיים למציאת פרטים על חיילי צבא אנדרס, וידרגם על פי סדרי עדיפויות. אך היכן ימצא מומחה מעין זה?

התחנה הבלתי נמנעת בכל מחקר גנאלוגי יהודי הינה אתר ה-JewishGen. אותו גוף יהודי אמריקאי מופלא אשר שם לו למטרה לרכז את כל מקורות המידע האפשריים על ההיסטוריה של העם היהודי. במסגרת האתר פועלות קבוצות דיון מיוחדות ה-SIGs (Special Interest Groups) למעשה מדובר בקבוצות מומחים לאזור או לעניין מסוים. חיפוש העלה כי בין קבוצות הדיון, פועלת קבוצת דיון שעניינה הקהילות היהודיות בבריטניה.

JCR-UK - Jewish Communities and Records - United Kingdom.

שאלה לקבוצת הדיון היכן ימצאו מסמכי צבא אנדרס הביאה לתגובה נרחבת; מומחי ה-SIG הצביעו, מבין כלל המקורות הפוטנציאליים שהיו ביד, על מקורות אלה:⁵

1. Sikorski Archives - 20 Princess Gate, London SW7 1PT, Great Britain.

The majority of the documents held by the Archives relate to the Polish- לגביו צוין: -

Government in France (Angers), in Great Britain (London) and the Polish Armed Forces

2. Ministry of Defense (Polish Section) - DR2c, Bourne Avenue, Hayes, Middlesex UB31RF, England

3. The National Archives - Officers or Soldiers whose services ended before 1921.

Ruskin Avenue, Kew, Richmond, Surrey, TW9 4DU

4. Regimental Headquarters - Officers and Soldiers of the Foot Guards Regiments

Wellington Barracks, Birdcage Walk, London, SW1E 6HQ

5. Army Personnel Centre - Officers and Soldiers who's regular or reserve service ended after 1997

HQ Secretariat Disclosures Section 1.

Mail Point 520, Kentigern House, 65 Brown Street, Glasgow, G2 8EX

(5) כל התיקים שלהלן, מוחזקים בארכיון הבריטי המרכזי - ה-P.R.O (Public Records office). הארכיון כולל מיליוני מסמכים מימי הקיסרות הבריטית. לא מזמן העלה הארכיון חלק ממסמכיו, שאין להם נגיעה לצנעת הפרט, לאוויר. (הערת מערכת).

6. PMA (ewc) IM 1b, Room 5, Building 248a, RAF Inns worth, Gloucester, GL3 1EZ

Officers whose service ended in 1920 or later.

Airmen whose service ended in 1928 or later.

7. The national Archives, Ruskin Avenue, Kew, Richmond, Surrey, TW9 4DU

Officers whose service ended in 1920 or earlier

Airmen whose service ended in 1928 or earlier

8. Ministry of Defence, APC Disclosures 5 (Polish)

Building 28 B, RAF Northolt, West end Road, Ruislip, Middlesex HA4 6NG

איתור פרטי שירותו הצבאי של דודי, שמעון שרנצל

פועל יוצא של איתור מקורות אלה היה הפקת אישורים נוטריונים על קירבת המשפחה, והפקדת תשלומים בחשבונות אותם גופים שדרשו תשלום עבר החיפוש. אלה צורפו לסדרת מכתבים שיצאה לגופים, שפורטו לעיל ובהם בקשה לאיתור הפרטים המבוקשים.

בצד המכתבים, נעשתה הערכה היכן קיימת הסתברות גבוהה להימצאות המידע המבוקש. שכן במחקר, ככל הניתן, לא ניתן להסתמך רק על פנייה למקור מידע/ארכיב מסוים. שהרי אלה מקבלים פניות רבות ולא מובטחת הענות לפנייה, או הענות מדויקת, או חיפוש מדוקדק. על כן משנעשתה הערכה, על פי קריטריונים שונים, כי קיימת סבירות גבוהה להימצאות המידע המבוקש בארכיב מסוים, רצוי לצאת לשם, ולחפש המידע באופן אישי.

הערכת מקורות המידע הפוטנציאליים, שהובאו לעיל; והתייעצות עם יודעי דבר הביאה למסקנה, כי קיימת סבירות גבוהה להימצאות המידע במכון הפולני, מוזיאון סיקורסקי בלונדון. הערכה זו התבססה על כך, שהמוזיאון מכיל חומרים מרכזיים שנוצרו וליוו את פעולותיהם של שני המפקדים המרכזיים של הצבא הפולני החופשי: הגנרלים סיקורסקי ואנדרס.

משהסתיימה המלחמה, והוקמה הממשלה הפולנית הקומוניסטית; רוב רובם של הפולנים ששרתו בצבא הפולני החופשי, ובעלי נתינות פולנית, בחרו שלא לחזור לארצם שמאחורי "מסך הברזל". כך נוצרה קהילה פולנית גדולה בגלות. אחת ממטרותיה הראשונות היה איסוף כל החומר הנוגע למאבק הפולני, לארגונו, ולאפשר לחקור אותו; כולל כל החומר הנוגע לצבא הפולני. אסופת חומרים זו כונסה בבית פרטי שנרכש לכך, בו שוכן מוזיאון סיקורסקי. לאחר נפילת המשטר הסובייטי, המוזיאון ממשיך לפעול כמכון תרבות ומכון מחקר.

היות וכך, שמתי פעמי ללונדון. ביקור במקום הביא תוך זמן קצר למסקנה, כי האחראים אדיבים להפליא; אך האפשרות למחקר הינה מוגבלת. הסיבה העיקרית לכך הינה חוסר במחשוב וחוסר באינדקסים. במצב זה ניתן היה לעלעל בחומרי מפתח, אך לא לבצע מחקר עומק. סוכם, כי המכון עצמו ימשיך וינסה לאתר את המידע המבוקש; נדרש לכך תשלום מראש של 30 פאונד.

תוך זמן לא רב התקבלה הודעה מהמכון - "המכון לא העלה שום חומר הנוגע לשמעון שרנצל - חייל בצבא אנדרס". נתיב זה הגיע לכדי סיום. אם כך, לא נותר אלה להמתין לתשובות מהגופים האחריים אליהם פניתי. אחת לאחת, הגיעו התשובות, כשבכולן הובע צער על כך שלא אותר המידע המבוקש. האם ההשקעה המרובה במחקר זה שכללה הצהרות נוטריוניות על קירבת המשפחה ותשלומים, שהצטברו לסכום לא מבוטל, הגיעה למבוי סתום?

ואז ב - 8.5.2009, הגיעה התשובה ממשרד ההגנה הבריטי, המחלקה הפולנית בניין RAF-המסומן 8 ברשימת הגופים הפוטנציאליים למחקר, שהובאה לעיל. בפתיח ההודעה צוין שהמשרד שמח לאשר את הפרטים הבאים לגבי שירותו של טוראי ראשון שמעון שרנצל:

(Lance Corporal Szymon Schrencel) - 1912/62 יליד 24.11.1912 בלבוב, פולין.

בהודעה אושרו פרטי הוריו, סבי וסבתי, שם צויין פרט מפתיע ולא ידוע. בעת שירותו הצבאי היה נשוי... הנה נושא חדש

למחקר עתידי... והנה הוכחה לחשיבות שבמחקרים משפחתיים; והרי בעצם כך נפתח אולי נתיב לענף משפחתי שלם ולא ידוע.

עוד התברר, כי שמעון שרת בצבא אנדרס תקופה קצרה בלבד, מאפריל 1942 ועד נובמבר 1942; וכי לא ערק מהצבא כרבים אחרים, אלא שוחרר בכבוד. אושר, כי בהיותו אזרח פולני, הוא הועבר לברית המועצות עם נסיגת הכוחות הסובייטים, וכי על בסיס הסכם סיקורסקי-מאייסקי (ההסכם הסובייטי הפולני) שנחתם ביולי 1941, הוא הצטרף לכוחות הפולניים, שהתארגנו ב-1941.

המסמך מגלה כי עם יחידות הצבא הפולני, חצה שמעון שרנצל את הגבול הסובייטי - איראני; הוצב באיראן, שם הוכפפה יחידתו לפיקוד בריטי, ב-1.4.1942. בעקבות בדיקה רפואית ב-4.11.1942, הוכרז שרנצל כבלתי כשיר לשירות ושוחרר מהכוחות הפולניים שהיו תחת הפיקוד הבריטי, ב-21.11.1942. התשובה מה-RAF - חיל האוויר הבריטי - הייתה משום אישוש לסיפור שנהג לספר, כי הטיל ידנית פצצות ממוססים. בתעודה הרפואית שהעתקה צורף גם הוא למכתב, פורטו הסיבות הרפואיות בגינן שוחרר מהשירות. אף צוינו בתי החולים בהם אושפז.

סיכומו של עניין, עוד פרט מפתיע: הרשות הבריטית הודיעה כי היא שמחה לבשר ששמעון שרנצל היה זכאי למדליית המלחמה הבריטית 1939 - 1945, שמעולם לא נתבעה. צוין כי אם למשפחה יש רצון לקבל המדליה, יש למלא טופס שצורף למכתב. כמובן שמייד מולא הטופס ונשלח. תוך זמן לא רב הגיע חבילה ובה המדליה, שמוקמה ברוב כבוד במקום בולט:

**מדליית המלחמה הבריטית 1939 - 1945 שהוענקה על ידי הבריטים
למשפחת החייל טוראי ראשון שמעון שרנצל**

לעיתים קרובות, נתפס המחקר הגנאלוגי, כהשגת הנתונים הקריטיים -לידה, נישואין ופטירה; ובניית עץ משפחה. אך זהו ליבו של המחקר. אך בצד זאת חשוב ללמוד פרטים גם על חיי היום יום של המשפחה. אחרת מתכנס המחקר לטבלה ותו לא. העשרת העץ בפרטים צובעת את ענפיו בצבעים עזים של חיות. העץ מבלבל. הרישומים הופכים לדמויות מורכבות. ניתן ללמוד על לימודיהם; על עיסוקיהם; על הכנסתם ותשלומי המס שלהם; על בניית בתיהם; על יחסיהם עם שכניהם; על היחסים בתוך המשפחה והורשת הנכסים המושפעת מכך; וכמובן, על שירותם הצבאי, היכול לחשוף פרטים עלומים.

אכן מהמחקר שפורט, ובוצע על פי המתכונת האמורה לעיל, עלו כמה וכמה פרטים מהותיים שלא היו ידועים למשפחה על דמות מהותית בה. האיש נצבע בצבעים חדשים. התברר כיצד ניצל בשואה. ובצד זאת, כפי שקורה במחקרים מעין אלה, נלמד פרק בהיסטוריית העם היהודי, העם הפולני והמלחמה העולמית השנייה בכלל.

המחקר המפורט כאן, יש צד מעשי בצד הצגת סיפור משפחתי מעניין. המחקר מתווה את אבני הדרך לבצוע מחקר גנאלוגי לגבי צבא אנדרס.

אני תקווה, כי המחקר יסייע לרבים באיתור פרטים על בני משפחותיהם ששרתו בצבא אנדרס. מעבר לכך יהיה בכך תמריץ לאיתור תחומים ועניינים נוספים שיעשירו כל מחקר משפחתי.

אלי בראונר

יליד 1947. תואר שני במינהל ציבורי מהאוניברסיטה העברית. תואר שלישי מאוניברסיטת בן-גוריון בתחום של מלכ"רים. עוסק באינטנסיויות בגנאלוגיה במשך כשבע שנים. כאשר בתחילת הדרך היו ידועים פרטים ספורים על המשפחה וכיום מצויים עצי משפחה של אלפי פריטים.

מתמחה במחקר משלים שעניינו חיי היום יום של בני המשפחה והיסטוריית בתי המגורים. אלי נשוי ואב לשלוש בנות.

elibs@bezeqint.net

פענוח מרשם התושבים ומיפוי בית העלמין החדש של קהילת ברודי

מאת
עמונאל אליסר

מאמר זה מציג שתי עבודות פענוח חשובות שהתבצעו לאחרונה ועסקו בעיר ברודי בגליציה המזרחית, כיום באוקראינה. עבודות הפענוח נעשו בליווי ובתמיכה של ארגון "גשר גליציה" שבראשות גב' פאמלה וויסברגר (Pamela Weisberger). העבודה הראשונה, שהסתיימה בשנת 2011, עסקה בפענוח מרשם התושבים של הקהילה היהודית במהלך המאה ה-19. העבודה כללה את רישומי הלידות, הפטירות, הנישואין והגירושים. פוענחו כשבעים וחמשה אלף רשומות ונבנה מנוע חיפוש המאפשר גישה חופשית למידע.

העבודה השנייה, המסתיימת בימים אלה (2012), עוסקת בפענוח המצבות בבית העלמין "החדש" בברודי. כששת אלפים מצבות צולמו (חלקן משני צידיהן), כשלשה רבעים מהן קריאות ומפוענחות. כל המצבות קוטלגו (מיקום - קואורדינטות GPS; שורה ומספר סידורי; מצב המצבה - עומדת, שוכבת, שבורה; ויכולת הקריאה). גם מידע זה יעלה לרשת האינטרנט בקרוב ויהיה פתוח לכל.

ברודי הייתה עיר עם רוב יהודי של כ-80%. שיא פריחתה היה במחצית הראשונה של המאה ה-19, כאשר הייתה עיר סחר חופשית בקצה המזרחי של הממלכה האוסטרו-הונגרית.

ברודי הייתה ידועה בקלויז, בבית המדרש שלה, וברבנים שכיהנו בה. המפורסמים שבהם "הנודע ביהודה" - רבי יחזקאל לנדא (Rav Yechezkiel Landa) והמהרש"ק - רבי שלמה קלוגר (Rav Shlomo Kluger).

העיר ברודי - קהילה יהודית עם רוב יהודי בעיר

ברודי - בקצה המזרחי של גליציה, הנמצאת היום בשטחה של אוקראינה (תמונה 1).

תמונה 1: מפת גליציה

1) <http://www.jewishgen.org/Galicia/index.html>

בתקופות שבהן התחבורה היבשתית התבססה על סוסים ומרכבות, לברודי הייתה חשיבות בשל יתרונות טופוגרפיים, מכיוון שהיא הייתה ממוקמת במרכז המישור של מזרח אירופה בצומת דרכים שהובילו (בכיוון צפון דרום ומזרח מערב) לערים החשובות לייפציג, מוסקבה, דנציג והים השחור. על כן שימשה ברודי כעיר מעבר ומסחר.

לאחר חלוקת פולין הראשונה, בשנת 1772, וכניסת אוסטריה לגליציה, התברר שחומות המכס בין רוסיה ואוסטריה היו גבוהות מידי, וגרמו לייקור הסחורות ולהתמרמרות קשה מצד התושבים. לכן בשנת 1773 הוצאה ברודי משטח המכס הגליצאי, והייתה לאזור סחר חופשי. ביטול המכס הביא לכך שבשנת 1776 עלה המסחר בברודי על כל מחזור המסחר בגליציה כולה.

עם ניצחון נפוליון על אוסטריה וחתימת חוזה וינה בשנת 1809 התברר, כי אוסטריה נושלה מכל נמליה בים וברודי הייתה הדרך היחידה הפתוחה למסחר בין מערב למזרח.²

על מקומם של היהודים בברודי נוכל ללמוד מטבלה 1:³ מספר היהודים גדל מ - 7,627 נפש בשנת 1764 עד לשיא של 19,060 נפש בשנת 1849. לאחר מכן חלה ירידה הדרגתית במספר התושבים היהודים, עד ל 7,200 בשנת 1939. לאירועי התקופה ("אביב העמים", מלחמת העולם הראשונה, גלי ההגירה למערב) היה משקל רב בשינוי מספר היהודים בעיר.

שנה	יהודים	אחוז יהודים מתוך כלל האוכלוסייה
1764	7,627	
1799	14,105	86%
1820	16,392	88%
1830	16,000	86%
1840	16,159	87%
1849	19,060	77%
1852	17,627	84%
1869	15,138	81%
1880	15,316	76%
1900	11,854	72%
1910	12,150	68%
1939	7,200	

טבלה 1: האוכלוסייה היהודית בברודי

רוב תושבי העיר התפרנסו ממסחר וממלאכה. המסחר בעיקרו תמך ביצוא וביבוא שעברו דרך העיר. ברודי הייתה ידועה בזכות רבניה בני משפחות קצנלנבוגן (Katzenelbogen), באב"ד, רוקח (Rokach), הורוויץ (Horowitz), קריסטיאנפולר (Kristianpoller) ועוד. היו בה למדנים, דיינים ומגידים. בין חכמי הקלויז הידוע של ברודי היו: רבי חיים צאנזער (Zonser), רבי אפרים זלמן מרגליות ו"הנודע ביהודה".⁴

פענוח מרשם התושבים

על מרשם התושבים

עם חלוקת פולין הראשונה (1772) ופרסום "כתב הסבלונות" של יוסף השני, שהגדיר את הדרישות מהקהילות והנתינים היהודים בממלכה, נכנסה האדמיניסטרציה האוסטרית לפעולה, וחייבה את היהודים לשאת שמות משפחה ולנהל רישומים כדוגמת מרשם התושבים. רישומים אלו שנכתבו בכתב יד בספרים גדולים ומכובדים, נשמרו ברובם עד היום ונמצאים בארכיון בלבוב (Lvov/Lemberg/Lviv).

(2) אמנת וינה (או הסכם שיינברון מ 1809) נחתמה בין צרפת ואוסטריה ב 14 באוקטובר 1809 לאחר שאוסטריה נכנעה בקרב ווגראם לצרפת. זאת לאחר מפלה קשה ורבת אבידות, אשר הכריחה את האוסטרים לחתום עליה. אוסטריה מסרה במסגרת האמנה את טירול וזלצבורג לבוואריה, מערב גליציה לממלכת פולין שבוורשה, את טרנופול לרוסים וחלקים אחרים שנמסרו לצרפת. (הערות מערכת).

(3) "ברודי", פנקס הקהילות, (ירושלים, תש"מ) כרך ב', ע"ע 121-134.

(4) אביב מלצר, נר תמיד - יזכור לברודי: ספר זיכרון לקהילת ברודי והסביבה, (רמת גן, תשנ"ד), להלן "נר תמיד", ע' 67.

מרשם התושבים צולם למיקרופילם על ידי המורמונים. טבלה 2 מכילה את כל המידע הנמצא בארכיון בנוגע לברודי. בפרויקט המתואר בדו"ח זה, פוענחו כל הרשומות של ברודי שנשמרו ונמצאים בארכיון בלבוב. המרשם מכיל מידע אודות לידות, מיתות, נישואין וגירושין בקהילה היהודית בברודי בין השנים 1815-1861. לטענת הארכיבאים בלבוב, אין בנמצא ספרים עם רשומות של ברודי מתקופות קדומות ומאוחרות. הם תולים זאת בהרס הארכיון במלחמות.

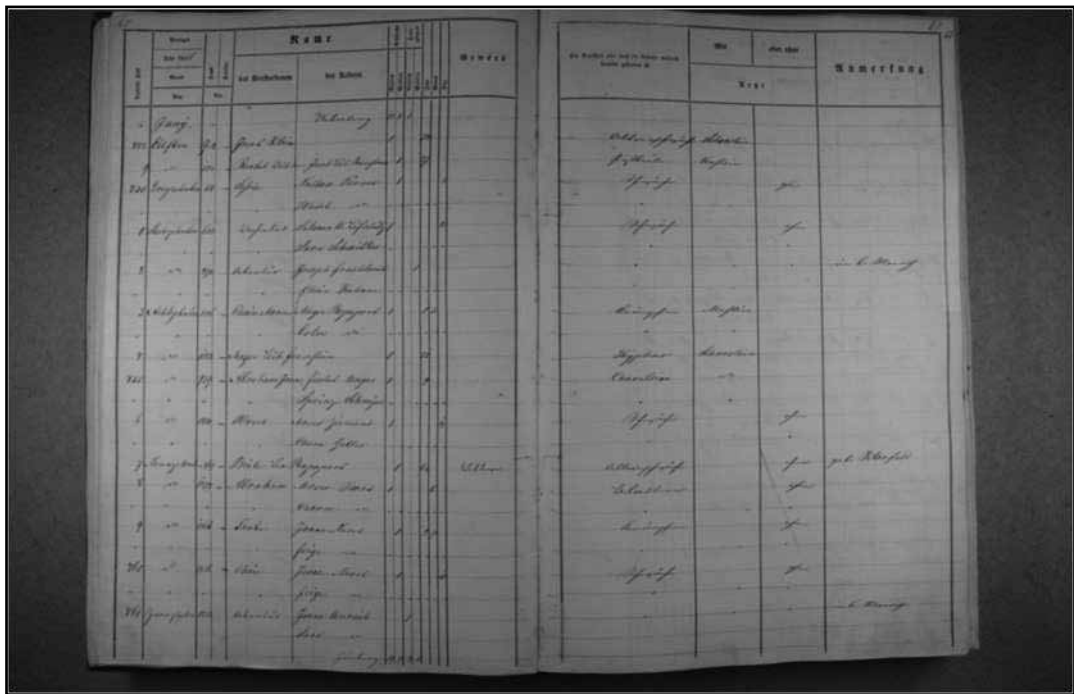
המידע רשום בגרמנית בכתב יד וחלקו באותיות גותיות (תמונה 2). איכות הכתיבה אינה אחידה לאורך התקופה. יעידו על כך הדפים שמספר סימני השאלה שהותירו המפענחים רב לעומת הדפים שאין, או כמעט ואין, סימני שאלה. מספר מועט של רשומות הושחתו בגלל רטיבות ושמירה לקויה.

בצילומי המורמונים נשמטו מספר דפים (ואחרים צולמו פעמיים), רוב הדפים החסרים אותרו על ידנו בארכיון בלבוב. מבנה הדף תלוי בסוג הרישום (לידות, פטירות וכו') והוא השתנה במקצת לאורך התקופה. אם בתחילת התקופה נדחסו כ-30 רשומות של פטירה לעמוד, הרי שבסוף התקופה כל רשומה של פטירות פרוסה על שני עמודים ומספר הפטירות ירד ל-10-15 רשומות לעמוד. לעומת זאת, כל רשומה בסוף התקופה הכילה יותר מידע - שמות שני ההורים ברשומות לידה, שמות בן הזוג ברשומות פטירות, הערות על הרישום וכד'.

שנת הארכיון מתחילה ב-1 בנובמבר ומסתיימת ב-31 באוקטובר בשנה שלאחריה. אחרי הרשומות מה-31 באוקטובר מוצג סיכום שנתי של הרשומות. בחלק מהתקופות יש מספר רץ של רשומה. ספירת הרשומות החלה במספר 1 בכל 1 בנובמבר.

על פרויקט הפענוח וממצאיו

פרויקט הפענוח התקיים בשנים 2009 - 2010. קדמו לו פעילויות של גיוס כספים, השגת התצלומים, כתיבת ספר הנחיות למפענח וגיוס צוות הפענוח. צוות הפענוח כלל שנים עשר חוקרים מאמריקה הצפונית והדרומית, אירופה וישראל. המטרה הייתה לפענח שמות, תאריכים, מקומות, מספרי בתים והערות חשובות. הערות שלא פוענחו הן הערות משניות, כגון שם הרופא שקבע את המוות או שם המיילדת וכד'.

תמונה 2: דף ממרשם התושבים של ברודי

תוצאות הפרויקט פתוחות לכל באתר של "גשר גליציה"⁵ ונתמכות על ידי מנוע חיפוש חזק וידידותי למשתמש. לכל רשומה יש הפניה למקור שלה (טבלה 2). ניתן לפנות לארכיון בלבוב או למרכזים השונים של הכנסייה המורמונית ולבקש צילום של הדף המבוקש.

				Birth			Death			Marriage		Divorce		total records		
				dates		records	dates		records	dates		records				
LDS #[1]*	Item	Vol.[2]**	p.	from	to		from	to		from	to		from	to		
2405310	5	701-1/11	187	7-Nov-1815	31-Oct-1819	3,264	5-Nov-1815	30-Oct-1819	2,561	29-Nov-1815	4-Oct-1819	127				5,952
2405310	6	701-1/12	188	1-Nov-1819	30-Dec-1826	5,287				4-Nov-1819	28-Dec-1826	191				5,478
2405310	7	701-1/13	176				2-Nov-1819	30-Dec-1826	5,933							5,933
2405310	8	701-1/14	83	01-Jan-1827	16-Mar-1829	1,530				09-Jan-1827	08-Jan-1833	81	27-Jul-1827	28-Jan-1831	8	1,619
2405310	9	701-1/15	304				17-Mar-1829	30-Jul-1831	4,393							4,393
2405311	1	701-1/16	201	18-Mar-1829	21-Jan-1833	2,713				27-Dec-1830	25-Aug-1871	622	14-Jan-1821	1872	34	3,369
2405311	2	701-1/17	335				1-Aug-1831	31-Dec-1837	4,927							4,927
2405311	3	701-1/18	285	02-Nov-1831	31-Oct-1840	7,619										7,619
2405311	4	701-1/19	352				1-Jan-1838	14-Nov-1844	5,241							5,241
2405312	1	701-1/19 (cont.)	307				1-Nov-1844	30-Sep-1848	4,351							4,351
2405312	2	701-1/20	667	1-Nov-1840	31-Dec-1854	11,117										11,117
2405313	1	701-1/20 (cont.)	32	27-Dec-1854	18-Feb-1855	116										116
2405313	2	701-1/21	566				1-Oct-1848	4-Aug-1855	6,284							6,284
2405313	3	701-1/22	374	19-Feb-1855	30-Jul-1857	1,752										1,752
2405314	1	701-1/22 (cont.)	102	31-July-1857	8-Feb-1858	431										431
2405314	2	701-1/23	472				04-Aug-1855	31-Mar-1861	3,829							3,829
2405314	3	701-1/24	396	10-Mar-1858	11-Nov-1860	2,164										2,164
2405315	1	701-1/24 (cont.)	59				4-Nov-1860	29-Mar-1861	322							322
Total			5,086			35,993			37,841			1,021			42	74,897

טבלה 2: מרשם התושבים של ברודי

* מספר ה-LDS וה-Item מתייחסים למיקרופילמים של המורמונים.
 ** ה-Volume הוא מספר הכרך בארכיון בלבוב.

5) <http://search.geshergalicia.org>

המידע שבמרשם התושבים משקף עובדות רבות נוספות ועשוי לשמש לא רק את אנשי הגנאלוגיה (טבלה 3):

- לידות תאומים
- אחוז פטירות של ילודים
- נשים שנפטרו בשעת לידתן
- שנים עם פטירה גבוהה (מגפות כולרה - 1831, 1848 ו-1855)
- תוחלת חיים
- אחוזי נישואין וגירושין

שנים	לידות	פטירות	**נישואין	**גירושין	הפלות/מוות בסמוך ללידה***
1816-1820	4038	3373	161	0	340
1821-1825	3686	4159	122	2	630
1826-1830	3487	2792*	95	9	424*
1831-1835	4917	6032	91	13	1208
1836-1840	4280	3745	61	2	833
1841-1845	4294	3892	55	8	796
1846-1850	3980	5037	38	1	658
1851-1855	3425	5368	37	5	1009
1856-1860	3892	2870	76	0	685
1861-1865	192*	165*	130	0	42*
1866-1870			132	0	

טבלה 3: מספרי לידות, פטירות, נישואין, גירושין, הפלות ומוות בסמוך ללידה

* חסרות רשומות של פטירות מ-1/1/1827 ועד 16/3/1829 ושל לידות ופטירות מ-1/4/1861 ואילך.

** מספרים לא סבירים, הסבר אפשרי - לא כל הזוגות טרחו ליידע את השלטונות על הנישואין והגירושין שהתבצעו אצל רב העיר.

*** המספרים מדווחים, הן בנתוני לידות והן בנתוני פטירות, כהפלה/פטירה לפני נתינת שם. לא נבדקה האפשרות של רישום כפול

של אותו וולד גם בדפי הלידות וגם בדפי הפטירות.

בתי העלמין בברודי

הקהילה בברודי קיימת מאז המאה ה-16.⁶ לאורך השנים פעלו שלשה בתי עלמין (תמונה 3):⁷

1. בית העלמין העתיק - ליד בית הכנסת במרכז העיר, בין השנים 1600 - 1625
2. בית העלמין הישן - במרכז העיר, כיום מגרש כדורגל, בין השנים 1625 - 1830
3. בית העלמין החדש - בצפון העיר, בין השנים 1830 - 1941

6 נ.מ. גלבר, ערים ואמהות בישראל: ברודי, (ירושלים, תשט"ו) להלן "גלבר", ע' 13.
7 "גלבר", ע' 47.

תמונה 3: בתי העלמין בברודי

משלשת בתי העלמין השתמר רק האחרון במצב טוב למדי לאחר המלחמה, ומתועד בפרויקט הנוכחי. ד"ר נתן מיכאל גלבר טוען שבבית העלמין העתיק שליד בית הכנסת השתמשו במהלך שנים ספורות בלבד.⁸ בנספח לספר ברודי⁹ "מפנקס בית העלמין הישן (תנ"ט-תקצ"א)" מעתיק גלבר את פנקס בית העלמין הישן שמצא בשנת 1912, ובהערה 1 שם הוא כותב שהוא מסתמך על העתקה קודמת משנת 1778 המסתמכת גם היא על פנקסים ישנים שאבדו. המצבה הותיקה ביותר הנזכרת שם היא משנת 1625.¹⁰ לגלבר נודע בשנת 1935 שהפנקס אבד במלחמת העולם הראשונה.

פרופ' דב סדן, יליד ברודי, מספר שבין שתי מלחמות העולם צולם בית העלמין על ידי המהנדס זאב מאך.¹¹ סדן מציין שהצילומים של מאך שמורים בידי ר' יוסף ליינר-פרברי (Leiner-Parvari). בשנה האחרונה ניסיתי לאתרם, אולם הם אינם אצל בנו או אצל מי מיוצאי ברודי בדור השני. קיימת תקווה שיתכן ומר פרברי, שהיה בין העורכים של ספר הזיכרון לברודי,¹² הפקיד אותם בארכיון כלשהו. שתי תמונות מאוסף זה נמצאות בספר ברודי.¹³

(8) "שם".

(9) "שם", ע' 336.

(10) "שם" - הערה 1.

(11) דב סדן, ממחוזות הילדות, (תל אביב, תשמ"א), להלן "סדן - ממחוזות הילדות", דב סדן, ממעגל הנועורים, (תל אביב, תשמ"א), דב סדן, עיר ואם בעיני בניה, (תל אביב, תשמ"א), להלן "סדן - עיר ואם", "סדן - עיר ואם", ע"ע 143-144.

(12) "מלצר - נר תמיד".

(13) "גלבר", לוח ה' בסוף הספר.

סדן¹⁴ מספר על שמועה שהגיעה לאוזניו בארץ ישראל לאחר מלחמת העולם השנייה, והנוגעת לאחריתו של בית העלמין הישן. השמועה אמרה שאת בית העלמין הישן החריב יהודי שהתמנה על ידי האדמיניסטרציה הסובייטית (לאחר הסכם ריבנטרופ-מולוטוב) לטפל בענייני היהודים בברודי, והקים עליו גן, כאשר חלק מהמצבות הועברו לבית העלמין החדש. כיום יש שם מגרש כדורגל.

בשנת 1996 יזמו ד"ר נייל רוזנשטיין (Neil Rozenstein), ד"ר בן סולומוביץ (Ben Solomowitz) והרב דב ובער (Rav Dov Weber), כולם מארה"ב, פרויקט צילום ותיעוד של בית העלמין. מידע חלקי מפרויקט זה עלה לרשת באתר של JewishGen.¹⁵ מאחר שהצילום בוצע על סרטים, שפענוחם היה קשה ומסורבל, צוות ההיגוי של פרויקט ברודי ב"גשר גליציה", החליט לחזור ולצלם בשנית את מצבות בית העלמין החדש, והפעם באופן דיגיטלי, עם רישום המיקום של כל מצבה (כולל קואורדינטות GPS). פרויקט הפענוח התקיים השנה (2012), וקדמו לו פעילויות כגון גיוס כספים וצילום המצבות.

בית העלמין החדש

בית העלמין ממוקם בצפון העיר ברודי. הוא משתרע על פני שטח של כ- 500 200X מטרים, מוקף בגדר. משלשת צדדיו (מערב, צפון ומזרח) יערות.

בחלקו המזרחי של בית העלמין ממוקמים הקברים הקדומים. ברבות השנים התקדמו בקבורה לצדו המערבי. בצד זה ממוקמת אנדרטת זיכרון לתושבי ברודי שנרצחו בשואה (תמונה 4). הכיתוב על כל מצבה ומצבה הינו בצד הפונה מערבה, כלומר אדם העומד לפני המצבה וקורא את הכתובת, פניו יהיו למזרח כאשר הכתובת למערב. בדרום, נמצאת העיר, כאשר דרך עפר חוצצת בין בית העלמין ובין העיר. אין גורם המטפל בבית העלמין באופן רשמי, הצמחייה בקיץ גדלה באופן פרא, ויש בו יתושים ומזיקים שהיקשו על צוות הצילום בעבודתו. בחלק מהתצלומים נראה ששרפות קוצים שכחות בו למדי.

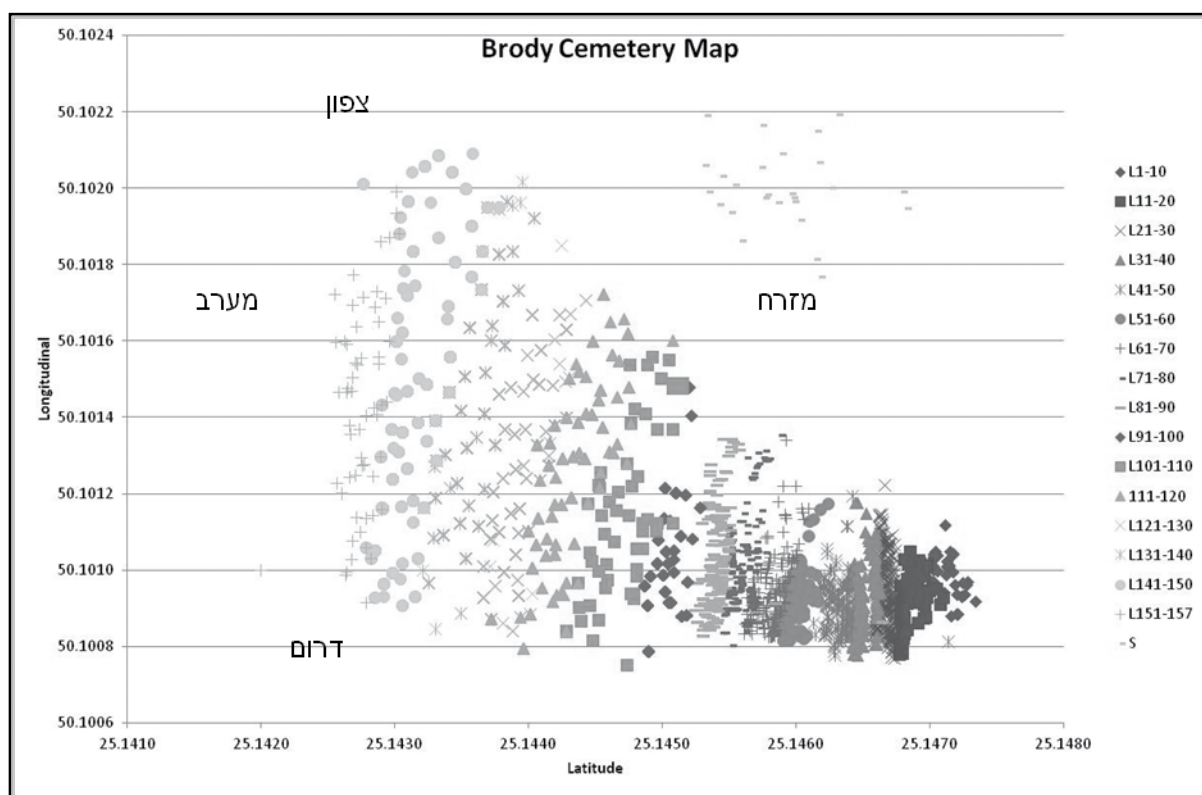
תמונה 4: אנדרטה ליהודי ברודי שנרצחו בשואה

(14) "סדן - עיר ואם", ע' 143.

15) http://kehilalinks.jewishgen.org/Brody/brody_cemetery_project.htm

תמונה 5 מבט כללי על בית העלמין מדרום לצפון.

תמונה 6: מפת הקברים בבית העלמין

תמונה 6 מציגה את מיקומי כל המצבות שצולמו ותועדו בסקר הנוכחי. המקראה מקבצת את המצבות לפי שורות כאשר L1-10 מייצג את שורות 1 עד 10. הסמן S מייצג גוש מצבות מרוחק שקשה היה לשייך לשורה מסוימת, ולכן סומן בנפרד.

כאמור רוב המצבות שעומדות הינן קריאות, אולם סביר להניח שבכל השטח שבצפון מזרח (תמונה 6) נמצאות מצבות שכובות המכוסות באדמה, כמו גם באזורים הדלילים במרכז בית העלמין.

צילום המצבות והמצאים בשטח

צילום המצבות נעשה על ידי מר אלכס דניסנקו (Alex Denisenko) מלבוב - המספק שירותי מחקר של גנאלוגיה יהודית באוקראינה וגם מדריך תיירים בקהילות היהודיות שם. מאביב 2011 ועד נובמבר של אותה שנה צילם מר דניסנקו את בית העלמין בצורה מתודית לפי שורות וגושים. מצבות בעלות כתובות מהגב צולמו משני הצדדים. ומצבות גבוהות, צולמו פעמיים. גובה המצבות כ-2 מטרים (ראה תמונות: מס' 7, מס' 8), המצבות מחולקות בדרך כלל לשלשה חלקים: העליון מעוטר בחריטה באבן עם נושא בעל משמעות כגון: כפיים לכהן, נטלה לנטילת ידיים - ללוי, ואריות לאישים חשובים, רבנים ונדבנים. הרבה מצבות של נשים עוטרו בנרות או בעץ עם פירות. בחלק האמצעי של המצבה חקוק שם הנפטר, ייחוסו ותאריך פטירתו. החלק התחתון מוקדש בדרך כלל להספד עם אקרוסטיכון של שם הנפטר.

תמונה 8: מצבת רבי מאיר בן רבי יחיאל מיכל קריסטיאנפולר אב"ד ברודי, נפטר תרמ"ו 1886

*רבי מאיר זה הוא נכדו של רבי מאיר קריסטיאנפולר אב"ד הראשון של ברודי בשושלת זו, נפטר תקע"ה (1785).

תמונה 7: מצבת רבי יחיאל מיכל בן רבי מאיר קריסטיאנפולר אב"ד ברודי, נפטר תרכ"ג 1863

מכיוון שחובת נשיאת שמות המשפחה באה כגזירת מלכות על ידי האדמיניסטרציה האוסטרית, על רוב המצבות חקוק שם הנפטר ושם אביו בלבד, ללא שם המשפחה. שמות המשפחה הופיעו בדרך כלל אצל משפחות מיוחסות שנשאו שמות משפחה מאות שנים קודם, כגון: רפפורט, הורוויץ, באב"ד וכד'. כהן ולוי מופיעים בדרך כלל עם ה' הידיעה, הכהן, הלוי. שכיח ששם משפחה יופיע בגב המצבה, כמו גם תאריך כללי וכיתוב בלועזית.

עבור נשים נשואות נכתב שם הנפטרת ושם אביה. שם הבעל ושם המשפחה לאחר הנישואין מופיע רק בחלק קטן מהמצבות. תאריך הפטירה הוא תמיד תאריך עברי, לפעמים התאריך מופיע גם בגימטרייה שזור בפסוק בעל משמעות לנפטר. גיל הנפטר או שנת הלידה מופיעים על חלק מהמצבות. בדרך כלל יש הפרדה בין קברות הגברים והנשים למעט משפחות שכנראה קנו נחלה בחייהם וכל בני המשפחה נקברו בסמוך, ואז בן יכול להיות קבור ליד אמו וכמובן, בעל ליד אשתו. בבית העלמין ניתן למצוא מספר קברים כפולים, רובם הם באותו קבר ממש, שהוסיפו בו בן משפחה שנפטר מאוחר יותר. המצבה האחת (לא כפולה) נושאת את שמות שני הנפטרים ותאריכי פטירתם.

על עבודת הפענוח והמצאים

עבודת הפענוח ערכה כארבעה חודשים, המפענח נעזר בצוות של ארבעה אנשים בתרגום השמות ללועזית, בהמרת התאריכים העבריים לתאריך כללי, באימות של החומר ובארגון הקבצים. כל המידע יעלה בקרוב לרשת לאתר של "גשר גליציה" (ראה מראה מקום מספר 5) ולאחר של JewishGen.¹⁶ מתוך כ-8130 תמונות של כ-6175 מצבות נמצאו 4580 מצבות קריאות לחלוטין או כמעט לחלוטין (74%), 1510 (25%) מצבות בלתי קריאות או שבורות, וכ-80 מצבות בלתי קריאות בגלל איכות צילום (1%). חלק מהמצבות אינן קריאות מסיבות שונות: מצבות שבורות, מצבות המכוסות בפטרייה, מצבות שנשחקו על ידי הטבע ומצבות שניזוקו על ידי אדם. בקבוצה האחרונה ניתן להבחין במצבות שנשברו במזיד, או שניזוקו על ידי ירי או רסיסים, כאלה שהוסרו מהם שלטי מתכת, וגם כאלה שניזוקו על ידי קוראי עברית שניסו לנקות את הכתב בצורה הרסנית,¹⁷ או שמחקו מסיבות כאלה או אחרות שמות ותוארי כבוד מבלי לפגוע ביתר הכיתוב! (תמונה 9).

תמונה 9: מצבה ששם האב הושחת באזמל על ידי קורא עברית

16) <http://www.jewishgen.org/databases/Cemetery>

17) מומלץ שבני משפחות וחוקרים המבקשים לשקם את מצבת בני משפחתם, יתייעצו עם בעלי מקצוע המתמחים בשיקום מצבות עתיקות. שפשוף לא זהיר בחומרים קשים או שימוש בחומרים כימיים עלול לגרום לנזק בלתי הפיך למצבה. יש להתאים את הפעולה לסוג האבן ומצבה כיום.

בטבלה 4 ניתן לראות את שכיחות המצבות שהתאריך עליהן היה קריא, כאמור לעיל, בית העלמין החדש החל לפעול ב-1830. ישנן מצבות בודדות מלפני כן שכנראה הועתקו מבית העלמין הישן לחדש ראה עדות על כך בדברי סדן במבוא. סביר להניח שיש עוד מצבות עתיקות שהועברו, אלא שלא העמידו אותן, או שהן שוכבות ופניהן לאדמה, או שהן בלתי קריאות כיום.

שנים	מצבות
1826-1840	60
1841-1850	104
1851-1860	119
1861-1870	144
1871-1880	221
1881-1890	462
1891-1900	966
1901-1910	991
1911-1920	505
1921-1930	494
1931-1941	386

טבלה 4: שכיחות מצבות לפי שנים

מעניין להשוות את הממצאים בטבלה זו עם הממצאים בנתוני הפטירות במרשם התושבים (טבלה 2). לאור העובדה שהטבלה שם מסתיימת בשנת 1861, הרי שהנתון המחקרי המעניין הוא תקופת הכולרה בשנים 1846-1850. במרשם התושבים מדווחות 5037 פטירות ואילו בכל 10 השנים שמשנת 1841 עד 1850 ישנן רק 104 מצבות! יתכן שיש לחפש את ההסבר בכך שבתקופה ההיא קברו בקבר אחים, או לא הציבו מצבות, או שהמצבות היו עשויות מאבן פריכה אשר לא החזיקה מעמד.

המצבות

ניתן למיין את המצבות על פי כמה קטגוריות שונות: מגדר, מעמד חברתי ומקצועי, שנים וכד', ולבחון מה ניתן ללמוד על תושבי העיר מהמצבות שהקימו על קברי יקריהם. זה נושא לעבודת מחקר נוספת. מצבות רבות הן ייחודיות. לסיום ארצה להציג שתים לדוגמא, האחת בעלת עיטור יוצא דופן והשנייה היא המצבה האחרונה בבית עלמין זה:

תמונה 10: מצבת מלכה בת יצחק באב"ד - נסעה וחזרה מארץ ישראל

1. מצבת מלכה בת יצחק באב"ד (נפטרה ח כסלו תקצ"ה, 10 בדצמבר 1834) - שנסעה וחזרה מארץ ישראל, ועל כן עיטרו את מצבתה באניה (תמונה 10).

תמונה 11: מצבת משה בן שמואל פרענקל - ד' אייר תש"א, 1 במאי 1941 - המצבה האחרונה

2. מצבת משה בן שמואל פרענקל (נפטר ד' אייר תש"א 1 במאי 1941) - המצבה האחרונה בבית העלמין (תמונה 11). אין ספק שגם לאחר תאריך זה המשיכו לקבור בבית העלמין, אלא שלא הקימו מצבות. על פי המנהג האשכנזי הנהוג בחו"ל, הקמת המצבה מתבצעת כשנה לאחר הפטירה כלומר מצבה זו הוקמה קרוב לודאי באביב 1942. להבנת המשמעות המלאה של מצבה זו ומסירות הנפש של מי שהקים אותה בפועל, יש לשים לב שב-21 ליוני 1941 החל "מבצע ברברוסה" וגרמניה פלשה לשטחים שניתנו לסובייטים בהסכם ריבנטרופ-מולוטוב. כעשרה ימים לאחר מכן ב-1 ליולי 1941 נכנסו הנאצים לברודי ובאביב 1942 כבר כינסו את היהודים בגטאות. שנה לאחר מכן, בל"ג בעומר 1943, הוכרזה ברודי כ"נקיה מיהודים". יש 11 מצבות משנת ת"ש (1940) ושלוש בלבד משנת תש"א (1941) לעומת כמה עשרות בשנה בשנים שלפני המלחמה.

סיכום

כצאצא של שלשה דורות של רבני העיר ברודי מבית קריסטיאנפולר, יזמתי את שני הפרויקטים המתוארים על מנת לחשוף את הנדבך הגנאלוגי של עיר חשובה זו, שעד כה נכתבו עליה ספרים ומאמרים רבים, ואילו המידע הזה היה מונח בקרן זווית. פירות המחקר פתוחים לכל ועשויים להוות תשתית מחקרית לחוקרים מהאקדמיה במדעי החברה והאומנות ואנשים המחפשים את שורשיהם.

להצלחת עבודות הפענוח דרוש צוות מסור ומתודות עבודה. הצוות מגויס ממאגר החוקרים של העיירה ועל כן חשוב שהחוקרים ירשמו ב-JGFF שבאתר של JewishGen ויציינו שם את שמות העיירות בהם הם מתעניינים. מתודות העבודה

כוללים את ההנחיות למפענח, הכלים לניהול יומי של העבודה, כלים לחיזוי עמידה ביעדים, בניה נכונה של בסיס הנתונים, זיהוי החזקות והחולשות של הצוות ונתינת מענה הולם לכך בניתוב העבודה, ועוד. נושא זה ראוי למאמר בפני עצמו בעתיד.

תודות

תודות לצוות הפענוח של שני הפרויקטים, שמותיהם מפורטים באתר של "גשר גליציה".
כמו כן תודה להנהלת "גשר גליציה" על ההירתמות, התמיכה והחשיבה בצוותא בשני הפרויקטים.

עמנואל אליסף (קריסטיאנפולר) -

פיסיקאי/אלקטרואופטיקה, עובד כמנהל תוכניות בחברת הייטק, גר ברחובות, ישראל. עוסק במחקר גנאלוגי כ-20 שנה. מחקרו מקיף את שורשיו בגליציה ובהונגריה ומכיל אלפי שמות מהמאה ה-11 עד ימינו. המידע נגיש באתר

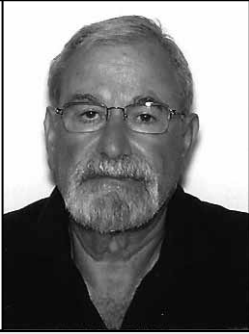
<http://sites.google.com/site/elyasaffamily>

במהלך המחקר על משפחת אב אביו - משפחת קריסטיאנפולר - משפחת רבנים שמוצאה בברודי שבגליציה, יזם הכותב שני פרויקטים לפענוח מרשם התושבים של קהילת ברודי במהלך המאה ה-19 ופענוח המצבות בבית הקברות "החדש" שם. המידע נגיש לכל באתר "גשר גליציה"

<http://search.geshergalicia.org>

ami.elyasaf@gmail.com

העיירה יאגיילניצה¹ Yahil'nytsya

אתר הנצחה

מאת אמנון עצמון

העיירה יאגיילניצה (Yahil'nytsya), (קודם בפולין, כיום באוקראינה²), היא עיירת הולדתו של אבי. אבי עלה ארצה בראשית שנות השלושים ומאחר ונפטר כשהייתי בגיל צעיר וייתר קרובי לא יידעו אותי, לא שמעתי דבר אודות העיר עד לאחרונה.

במאמר אביא לקחים ותובנות שהפקתי במהלך עבודת המחקר שלי. מחקרי עסק בתיעוד הקהילה - המקום, האנשים, האירועים שהרכיבו את חייה.

כל זאת במטרה לסייע למי מהחוקרים את גליציה, או המתעתדים להקים אתר הנצחה לאחת מהעיירות שחרבו בשואה, ככלי עזר לחקר העולם היהודי של משפחותינו, עולם שהיה ואיננו.

המחקר החל כאשר רציתי לארגן פגישה של יוצאי העיירה יאגיילניצה ביום השואה ליד מצבת הזיכרון של יוצאי העיירה בבית הקברות נחלת יצחק (בתל אביב).

רשימה אחת קטנה של ניצולים הייתה ההתחלה. אט אט נוספו ניצולים - "ניצול הביא ניצול" - מצאתי את בני העיירה שנצלו, החיים בארץ, ואת צאצאיהם, בני הדור השני והשלישי. בניתי קובץ ובו פרטים אישיים, בכדי לצור קשר עם הניצולים ובני משפחותיהם. לכולם שלחתי הזמנות להשתתף באזכרה ליוצאי יאגיילניצה בבית העלמין. מזה עשור, שידידי אבי שניבאום (Schneebaum) ואנוכי מארגנים את האזכרות לבני העיירה שניספו.

אבי, היסטוריון בהשכלתו, אך עוסק בענף הדפוס, הראה לי אוסף תצלומים מפוענת, שהיה בידי. בכדי להגיע לשמות האנשים מבני העיירה נהג לבקש את הניצולים לזהות את האנשים המופיעים בתמונה. כך, בשאלותיו את הניצולים הגיע לפענוח הדמויות במרבית התמונות. התמונות המפוענחות נמצאות באתר.

פרק ראשון - איסוף עדויות הניצולים

עדיין לא ידעתי מה יהיה טיבו של המחקר. בכדי להנציח, ידעתי שאני זקוק עדיין לחומרים על מנת לשמר ולהנציח את מי שחיו בקהילה ואת חייה. עדויות הניצולים החיים עמנו היו הצעד הראשון. חשבנו, חשבתי שלימוד ומחקר הרישומים, המפות והמסמכים יקבלו מקום לאחר שנסיים את שלב גביית העדויות.

לדאבונו, מרבית המבוגרים הלכו לעולמם. אלו מהם הנמצאים עמנו כיום היו בתקופת השואה בגיל 16-18, כלומר הם הבינו את האירועים, וניתן היה, במרבית המקרים, להישען על זיכרונם. הטראומות הרי הן חתומות בלב הקורבנות.

ערכתי קובץ ובו פרטי כל המבוגרים הקשורים למשפחות מהעיירה והגענו לכ 330 איש (מיינו נשים, גברים, גילאים שמות בני משפחותיהם, פרטי התקשרות).

הללו מהווים שרידים של 44 משפחות אשר גרו בעיירה. מתוכם מצויים בינינו 14 ניצולים חיים. קיימות שלוש עדויות בכתב

(1) העיירה יאגיילניצה נמצאת באוקראינה ושמה כיום, Yahil'nytsya בעבר תחת שלטון פולין שמה היה Jagielnica.
(2) יאגיילניצה נמצאת במחוז: טארנופול, (Tarnopil) נפה: צ'ורטקוב (Chortkiv), אזור: גליציה המזרחית.

מניצולים אשר הלכו לעולמם.
כל יתר משפחות בני העיירה יאגילניצה, ניספו בשואה וכנראה לא נותר להן זכר.

נסעתי ברחבי הארץ מעין המפרץ בצפון, דרך ירושלים במרכז ועד קיבוץ בארי בדרום. גביתי עדויות מהניצולים. בראשית הדרך עם גביית העדויות, טענו הניצולים, ש"אינם זוכרים" פרטים ואירועים. בניסיון להדוף את הטענה ש"אינם זוכרים" - שאלתי שאלות אינפורמטיביות פשוטות: "איך הייתה אספקת המים לבתים/לבתך?" עד מהרה צפו הזיכרונות ועלו פרטי פרטים על מיקומן של חביות המים, מיקום הבארות, על הבאר שליד הבית, על ניהול משק המים בשבת ופרטים רבים על חיי יום יום כאשר המים הם ציר השאלה.

הניצולים מסרו פרטים על חייהם, היו אלו פיסות מידע, תמונות של זיכרונות, קטעי תיאור של אירועים וסיפורים על משפחותיהם - לא תמיד שלמים. בעזרת הפרטים שמסרו הניצולים ניתן היה לבנות ולנסות לשחזר את חיי העיירה טרם השואה, שכלתה אותה.

תובנה זו הביאה אותי לנסח שאלות בתחומי החיים השונים: על חיי הקהילה, על תנועות הנוער, מנהגי החגים, אישי ציבור, זיכרונות מבתי הספר, מהמורים מהחברים, אירועי משפחה, שירותים. נקבעו 5 נושאי שאלות: תיאור העיירה, שירותים שהקהילה העניקה, חיי הקהילה ותנועות הנוער. גם שאלות אלו היו מחולקות לתת שאלות, על מנת להגיע לפרטי פרטים ובכך לחזק את ספור העיירה.

בנושאים מסוימים שמעתי תיאורים וסיפורים שונים - לא בטלתי זיכרון זה או אחר מפני השני. הבינותי שהניצולים ראו וזכרו את אותו אירוע בזוויות ראייה שונות. השוני בגרסאות הוסיף מידע, וכך התקבלה תמונת עשירה של עיירה בעלת פנים אנושיות, מגוונות, חיות, ובמצב בו כולם צודקים...

פרק שני - מה עושים עם עושר הידיעות?

לאחר גביית העדויות מכל הניצולים שידענו עליהם, הצטבר חומר רב שהיה צריך למיינו, ללמדו, לעבדו ולהציגו. רציתי לחלוק את עושר הידע עם הניצולים, עם בני הדור השני והשלישי ועם חוקרים ומתעניינים, שלהם לא היה חלק אישי בספור העיירה יאגילניצה. ידעתי, שאנו רוצים לשמר את החומרים.

שאלה גדולה ריחפה מעל - איך ייעשה השימור?

לא אכביר מלים על החשיבות והמשמעות של ערכי ההנצחה והשימור. חשבת, שערכים אלה חייבים להיות רלבנטיים לבני הדור השני והשלישי.

לכן, כאשר עמדו לפני שתי אפשרויות בעניין השימור: אם לכתוב ספר זיכרון - "זיכור" - לעיירה, או לבנות אתר אינטרנט, נפלה ההחלטה על הקמת אתר אינטרנט.

לאתר אינטרנט יש יתרונות: הוא פתוח לכל, כל העת ועלויותיו נמוכות מכתבת ספר שיעלעלו בו מעטים ולא יהיה זמין. חשבת, שאם האתר יתורגם לאנגלית, הוא יהיה נגיש לקריאה גם לבני הדור השני והשלישי בכל העולם.

יתרה מכך - גם חוקרי גליציה, אשר לא היה להם קשר משפחתי ליאגילניצה, יוכלו להיעזר בחומרים שהעלינו - חוקרים מהארץ ובוודאי שגם חבריהם שמעבר לים.

עד מהרה מצאתי את עצמי שקוע במחקר מעמיק, במטרה לבנות אתר לזכר העיירה. בדיעבד כנראה צדקנו - מעל 10,000 איש נכנסו לאתר וממוצע הדפים לכל כניסה הוא שבע.

פרק שלישי - אתר יאגיילניצה באוויר

משגמלה בי ההחלטה להקים את האתר, החלטתי לבקש עזרה בהקמתו. חשבתי, שהנצחת העיירה תהיה בעלת ערך למערכת החינוך, ואכן לא התבדיתי.

פניתי לגב' יפה להבי, מנהלת בית הספר התיכון על שם אוסטרובסקי (Ostrowski), שברעננה, העליתי בפניה את מחשבותי, את הרעיונות שרציתי שיתממשו, ומצאתי מיד אוזן קשבת, נכונה לממש את הרעיונות. בקשתי מהגב' להבי עזרה בשני תחומים - הקמת אתר ותרגום תוכנו לאנגלית, היא הפנתה אותי לגב' שמחה צידון, מורה המרכזת את לימודי המחשב. בקשתי משתייהן אפשרות לרתום למשימת הקמת האתר תלמיד, שיוכל לעשות זאת בהתנדבות.

רועי בג'איו (Bajaio)/(Bejaio), נער חביב, היה בן 15, כאשר בנה את אתר יאגיילניצה. הוא בנה מערכת תחזוקת אתר הפועלת ללא תקלות. נתוני האתר אוכסנו על ידו באתר חינמי. (בבניית אתר, יש להיזהר ולא לאכסן נתונים באתר חינמי במידה והוא מפסיק לעבוד מאבדים את האתר ויש לבנותו מחדש).

בית הספר נרתם כאמור לסייע במלאכת התרגום, וקבוצת תלמידים מכיתת המחוננים תרגמה לאנגלית חלק מן החומר הנמצא כיום באתר. זאת, לא לפני שהרצאתי בפניהם על האתר והעיירה וסיפרתי להם על אנשיה, על קרבתי אליה ועל הכחדתה בימי השואה.

האתר באוויר וניתן להיכנס אליו

[/http://users6.nofeehost.com/Jagielnica](http://users6.nofeehost.com/Jagielnica)

פרק רביעי - ומה באתר?

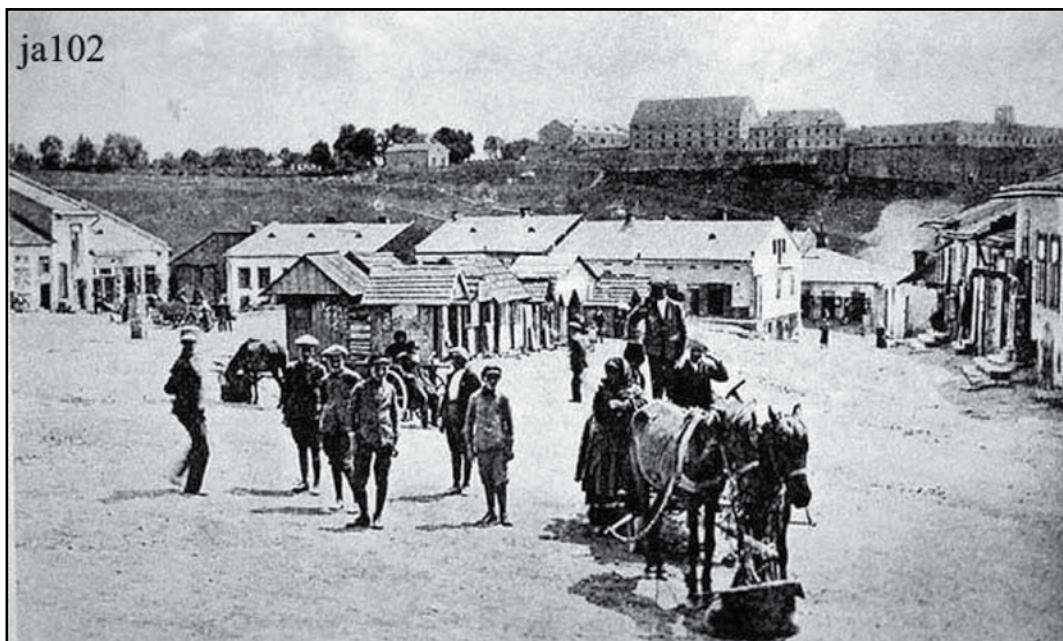
מיקומה הגיאוגרפי של העיירה יאגיילניצה

העיירה יאגיילניצה נמצאת בגליציה המזרחית (כיום אוקראינה) כ 120 ק"מ מלבוב (Lviv) בכיוון דרום מערב לעיר טרנופול (Ternopil). משם כ 60 ק"מ דרומה לעיר צ'ורטקוב (Chortkiv), 10 ק"מ מדרומה נמצאת יאגיילניצה. העיירה ממוקמת על גדת הנחל צ'רקסקה (Czerkaska), דרך ראשית עוברת דרכה, וכן מסילת ברזל העוברת מצפון לדרום.

מפה ובה העיירה יאגיילניצה

במפה ניתן להבחין בארבעה מגני דוד ובשני צלבים.
 "נחש" גדול של ישובים משתרע מהעיירה צפונה וכולם מחוברים ביניהם.
 הקוראים מוזמנים לעיין באתר בפרק "עיירות בסביבה" ובו רשימה של כ 70 עיירות אשר בהן כ 100 מוסדות יהודיים. לחלקן הגדול אין זכר כלשהו.
 העיירה יאגילניצה ממוקמת בעמק שמדרומו שכונה (כיום) הנקראת נגורז'נקה (Nagorzanka). במרכזה של זו, ניצב ארמון הגראף לנקורונסקי (Lanckoronski).

ה Rynek מרכז העיירה יאגילניצה (אתר יאגילניצה)

הגראף לנקורונסקי (Lanckoronski) והאחוזה

בעת גביית העדויות חזרו וסיפרו הניצולים על הגראף לנקורונסקי (Lanckoronski). החלטתי לחקור את קורות הגראף והקשר שלו אל העיירה ואל הקהילה היהודית, שקמה במקום. אחת מהאחוזות שהיו בבעלות משפחתו של הגראף הייתה נמצאת במקום ששמו היה לנקורונה (Lanckorona) ומכאן מקור שם משפחת האצילים שהעיירה יאגילניצה הייתה בבעלותם.

משפחת לנקורונסקי הייתה משפחת אצילים ששורשיה היו נטועים בפולין במאה ה-14. בשנת 1425 נוצרו שני ענפים במשפחה: הבכור יאגילניצה (Jagielnicka) - מקור שמה של העיירה, והשני וודזיסלאב (Wodzisla).³
 העיירה יאגילניצה נזכרת במסמכי בית המלוכה הפולני בשנת 1488. היא קבלה זכויות של עיר בשנת 1517, ועם חלוקת פולין בשנת 1772 הפכה להיות עיירה תחת שלטון האוסטרים.

משפחת לנקורונסקי עשתה את הונה מניהול אחוזות, שניתנו לאצילים על ידי המלך. הסוחרים, גובי החובות ובעלי המלאכה היהודיים עזרו לאציל בניהול אחוזות. האציל היה מעוניין בעבודתם של היהודים וסביב האחוזה התקבצה קבוצה גדולה של יהודים שהיו זקוקים אלו לאלו (מנין, מקווה, בית כנסת) כך קמו להן עיירות - או בשמן היהודי- שטעטלאך (Shtettles) - בסמוך לאחוזה.

הגראף לנקורונסקי היה נצר ל"נוצרים החדשים" (חסידי נביא השקר יעקב פרנק).⁴

(3) עיירה בשם זה נמצאת ליד לבוב.

(4) "נוצרים חדשים" - הם הנוצרים שקבלו את עול הנצרות והוטבלו. הכוונה לכל הנוצרים שהיו בעברם פגאניים או יהודים. יעקב פרנק, אחד מנביאי השקר ומתלמידיו של שבתאי צבי דחה את התלמוד והנהיג את תלמידיו להקים כת נפרדת מן היהדות, הפרנקיזם. הפרנקיסטים התנצרו בשנת 1759 אך למעשה דחו גם את הנצרות. לאחר מותו של פרנק בשנת 1791 השתלבו בציבור הנוצרי. (הערת מערכת).

אחרון שליטי האחוזה נקרא קרול לנקורונסקי (4/11/1848 - 15/7/1933).

בשל מעמדה הרם של המשפחה והקשרים המדיניים-כלכליים בין פולין ולבין הקיסרות האוסטרו הונגרית, מונה קרול לחבר פרלמנט בווינה. הוא הקים לעצמו ארמון בווינה, עסק באספנות של חפצי אומנות והיה פטרונם של אומנים, לבד מכך גם ערך מסעות סביב העולם.

אין עדות המציינת את הגעתו לביקור בעיירה יאגילניצה אי פעם. העיירה נוהלה על ידי נציגיו. הנהלת האחוזה ניהלה ארכיון מסודר ובו קבלות על תשלומים, חוזים ורשימות שונות הקשורות בניהול האחוזה. מסמכי משפחת האצולה ואלו של האחוזה שמורים בארכיון הגראף בקייב, ועותק מהם נמצא בארכיון לתולדות העם היהודי בירושלים.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה בשנת 1939 הוחרם אוסף האמנות של הגראף והועבר לגרמניה למקום מסתור. הרמן וילהלם גרינג⁵ Hermann Wilhelm (Göring) היה ידוע כבוזז חפצי אומנות מכל רחבי אירופה הכבושה, הוא החרים שתיים מהתמונות והעבירן לבעלותו. ארמון הגרף בעיירה יאגילניצה פונה והפך לבית חרושת לטבק. בווינה נשרף ארמון הגרף במהלך המלחמה, ועל חורבותיו הוקם מטה חברת "מוטורולה" באוסטריה.⁶

הגראף קרול לנקורונסקי ובתו קרולינה לנקורונסקה

(5) מראשי משטרו של היטלר, מפקד חיל האוויר הגרמני. הוכרז כפושע מלחמה, נידון למוות במשפטי נירנברג, אך התאבד. (הערת מערכת).

6) <http://www.wawel.krakow.pl/en/index.php?op=36>
http://pl.wikipedia.org/wiki/Karol_Lanckoro%C5%84ski
<http://www.poland.pl/archives/ww1/article,,id,284221.htm>
http://en.wikipedia.org/wiki/Palais_Lanckoronski

החל מהמאה ה-18 התיישבו יהודים ביאגילניצה. הרב דוד, מחבר "ברכות דוד", היה רבה הראשון של העיירה. אחריו שרתו בני משפחת שפירא החל מהרב צבי, בנו ישראל, נכדו רב שמואל זאב ונינו הרב צבי. במאה ה-20 כיהן הרב מנחם מלמד כרב העיירה.⁷

בתחילת המאה ה-20 מנתה הקהילה היהודית ביאגילניצה 1366 נפש. רוב יהודי העיירה יאגילניצה עסקו בעיקר במלאכות יד, ברוכלות, ובמקצועות הקשורים לדת. בתקופה שבין שתי מלחמות העולם, ובשל השינויים הפוליטיים והכלכליים שעברה פולין, רבים מבני הקהילה היגרו לארה"ב, לאירופה ולערים אחרות בפולין, על מנת לחפש עתיד בטוח להם ולבניהם. העיר "הזדקנה" במהירות, מרבית הצעירים בה עזבו.

בתקופה שבין שתי מלחמות עולם ידעו בני העיירה עוני, אך הקהילה ידעה לקיים מוסדות בכדי להקל על מצוקת בני הקהילה. קמו תנועות נוער ציוניות כמו "הפועל המזרחי", "אחדות" ו"השומר הצעיר". באותה עת קם יאגילניצה בית ספר יהודי שלימד בעברית והברון הירש אף הקים בה בית ספר. מוסדות חברתיים יהודיים כמו "תרבות" פעלו בה.⁸ בשואה נמלטו לעיירה מאות יהודים מעיירות הסביבה. עם החלת השלטון הסובייטי עליה, היו בעיירה כ-2000 יהודים מעיירות אחרות, בעוד שלפני השואה מנתה הקהילה 1066 נפש.

הפלישה הגרמנית לברית המועצות ביוני 1941 הביאה למעצרו של יהודים רבים על ידי הגסטאפו, אשר עונו ונרצחו. אחרים, בעלי המלאכה נאלצו לעבוד עבור מכונית המלחמה הנאצית. הצעירים, כולל נשים, חויבו בעבודות פרך בחוות לגידול קאוצ'וק לתעשיית הגומי. יהודים אלו החזיקו יחדיו מטבח משותף, ומשום שלא היה גטו בעיירה, הם יכלו להבריח מזון ממקומות עבודתם ודאגו זה לזה. ביאגילניצה הוקם יודנראט. ואנשיו היו בקשר רציף, תוך סכנת מוות, עם חבריהם מגטאות אחרים, כך ידעו על הנעשה מחוץ לעיירה ובסביבותיה. היודנראט בצע את אשר הורו לו הגרמנים: מסירת תכשיטים, זהב ופרוות ליד הגרמנים. יהודים שנתגלה שלא מסרו חפצים אלו, נרצחו.

סבלם העיקרי של היהודים היה בעיקר בגלל שתוף הפעולה של הגרמנים עם האוקראינים. בהתקרב סתיו 1942 - 1943 החלו האקציות. מרבית יהודי העיירה שלא היה "צורך" בעבודתם, הובלו להשמדה במחנה ההשמדה בלז'ץ (Belzec). אחרים נמלטו, או נרצחו בחוות, בעיקר בגלל הלשנות. מעטים מצאו מסתור בחוות עד לשחרור העיירה על ידי הסובייטים במרץ 1944.

סכום

המאמר מתאר בקצרה את בניית האתר ואת תכניו. יש באתר חומר רב: תיאור העיירה, מנהגי הקהילה בחגים וביום יום, סיפורי משפחות ואנשים, זיכרונות, תצלומים, מסמכים, מקורות לחקר הקהילה שעדיין לא מוצו, רשימת הנצחה של בני הקהילה שנספו בשואה, ואלה שנצלו והלכו לעולמם ועוד.

וכמה תובנות משלב איסוף החומר עד העלאת האתר:

איתור הניצולים וצאצאיהם היה מרתק - ניצולים מסרו על חבריהם ובני משפחותיהם ואלו דאגו ליצור קשר ולעדכן. מהניצולים למדתי על משפחות רבות שחיו בעיירה ואבדו.

7) חלק נכבד אודות רבני העיירה נמצא בספרו של הרב מאיר וונדר, מאורי גליציה: אנציקלופדיה לחכמי גליציה - תולדותיהם וקורות ימיהם של חכמי גליציה משנת 1772 ועד לשואה, (ירושלים, 1978), (שישה כרכים). באתר העיירה שבניתי התייחסתי לממצאיו על רבני העיירה. התברר לי, כי מירב הבעיות שהעסיקו את רבני העיירה הן בענייני כשרות, גיטין ובעיות עירוב.

8) חיבור מיוחד במינו המופיע באתר ושמו "ספר היבול". ביום כ"ח בשבט תרצ"ט בערב פורים, 22.2.1939, כינס מנהל בית הספר העברי המשורר אברהם דוד ורבנר (Werbner Abraham Dov), את התלמידים, וכל אחד מהם כתב בכתב ידו חיבור על נושא חופשי. החיבורים נכרכו ונשלחו למשה הרצוג, נדבן ויושב ראש ועד יוצאי יאגילניצה בארה"ב, לרגל יום הולדתו ה-60. לאחר שנים מצא במקרה יהודי בפח אשפה בניו יורק דפים בכתב יד עברי והביאם לארץ. יוצאי העיירה כרכו את הדפים בספר. הקורא את החיבורים האלה נדהם מעומק מחשבתם של הילדים ויכולת הביטוי שלהם בעברית (יש לזכור שהעברית לא הייתה שפה שגורה בבתיהם).

רישום בקובץ אקסל של פרטי הניצולים ואחר כך את עדויותיהם - סייע רבות בארגון החומר ובעיבודו. נערך רישום ותייעוד של כל עדות של ניצול. ניסיתי מספר שיטות בדיבוב הניצולים, שאלת השאלות מתוך 8 תחומי החיים וירידה לפרטי החיים הקטנים המשמעותיים הניבו פרות. לפעולה זו היה ערך רב, כי בעיבוד החומרים פרטי העדות נחלקו בחלוקה לפי נושאים ושמות המעידים.

הניצולים ראו וזכרו אותו אירוע בזווית ראייה שונות. למדנו שדווקא הזיכרונות השונים יכלו ליצור בעיני המנציח את פניה של העיירה. הבינותי, שהניצולים זוכרים קטעי זיכרונות טוב יותר מאשר את ספור הזיכרון בשלמותו. כנראה יש קשר בין הטראומות שנחרתו בזיכרון, למרחק הזמן ולרצונם לחיות את חייהם, כך שהזיכרונות לא יפריעו להם בחיי היום יום. שיתוף פעולה מוצלח של מערכת החינוך, אתר אינטרנט "חי" שניתן לעדכן בכל עת, נגיש לכולם, מכל מקום אני מעדיף אותו על פני ספר. למדתי שבבניית אתר, יש להיזהר ולא לאכסן נתונים באתר חינוכי, כי אם הוא מפסיק לעבוד מאבדים את האתר ואז יש צורך לבנותו מחדש.

אמנון עצמון,

יליד הארץ, נשוי, אב לשלושה, סבא לשלושה נכדים. גמלאי צה"ל. עבד בבנק. בעל תואר ראשון מאוניברסיטת בר אילן בקרימינולוגיה - סוציולוגיה ומדע המדינה. מרכז סניף רעננה והשרון של "העמותה הישראלית לחקר משפחה", גר ברעננה.

amnonatzmon@013.net

אתרים העוסקים בגליציה

מנוע החיפוש של גשר גליציה

<http://search.geshergalicia.org/>
www.search.GesherGalicia.org
<http://sites.google.com/site/elyasaffamily>

ושם

<http://sites.google.com/site/elyasaffamily/galician-families>
<http://sites.google.com/site/elyasaffamily/brody-data>
<http://sites.google.com/site/elyasaffamily/biegeleisen>
<http://sites.google.com/site/elyasaffamily/kristianpoller>

מדריך עסקים של גליציה

www.genealogyindexer.org
<http://genealogyindexer.org/directories>

ניגשים ישירות לדף החיפוש בו

<http://genealogyindexer.org/?PHPSESSID=e27f2dd2a474b835d8f13008f121c425>

לקרקוב והסביבה (חלקו חינוכי וחלקו בתשלום)

<http://www.shoreshim.org/en/default.asp>

היסטוריה יהודית בגליציה ובבוקובינה

<http://www.jewishgalicia.net/>
<http://galiciantraces.com/blog/>
http://jewishwebindex.com/ukrainian_shtetls.htm

אתר מריים ויינר לאיתור ארכיונים ומסמכים בארכיוני פולין

<http://www.rtrfoundation.org/Archdta1.html>

על העיירות היהודיות

<http://www.sztetl.org.pl/en/city/jagielnica/>
<http://www.polishroots.com>
<http://www.kresy.co.uk/galicja.html>

תמונות של יהודים מפולין, שנמצאו אצל פולנים: (חלקן עם הסברים מי ומי בתמונה וחלקן עלומות)

<http://www.zydzipolscy.pl/>

הנחיות להגשת מאמרים לפרסום - עברית

המערכת תקבל מאמרים העונים על הקריטריונים הבאים:

- מאמרים העוסקים בשיטות מחקר ובמתודולוגיה של המחקר הגנאלוגי.
- היסטוריה של הגנאלוגיה.
- חקר ייחודי של אירוע/ תמונה/ מסמך.
- המאמרים הינם מקוריים ופרי עטם של החוקרים.
- המאמרים **לא פורסמו** במקום אחר.
- המאמרים ותרגומיהם, לא יפורסמו במקום אחר ללא הסכמה מפורשת בכתב של עורכת "שרשרת הדורות".
- העורכת שומרת לעצמה את הזכות להחליט אם ומתי יפורסם המאמר ובהתאם לשיקולים מערכתיים ומקצועיים.
- המאמרים יוגשו בקובץ word תואם windows כקובץ מצורף.
- **רווח בין השורות** - רווח אחד.
- **רווח בין פסקאות** - רווח אחד וחצי.
- **פסקה חדשה** תתחיל בשולי השורה ללא הסחה, עם רווח אחד וחצי מהפסקה הקודמת לה.
- **צירופי מילים** יש לכתוב מילים מלאות ללא שימוש בקצורים (כמו א"י, ארה"ב).
- אין לנקד.
- **תמונות** תישלחנה כקובץ נפרד בפורמט jpg או gif - המערכת שומרת לעצמה זכות לפרסם תמונות על פי ראות עיניה.
- **טבלאות** תכתבנה בגוף המאמר.
- **אורך המאמר** ינוע בין 6-12 עמודים. המערכת תשקול פיצול לשני חלקים מאמר ארוך, שיש בו עניין מיוחד, הכלל בתיאום עם המחברים.
- **שמות משפחה לועזיים** ייכתבו בעברית ובלועזית (לדוגמא: גורנשטיין Gorenstejn/Gorenshtein).
- **שמות מקומות** ייכתבו בעברית ובלועזית כמו: רובנה (Rowno/Rivne).
- **שמות מקומות** (גיאוגרפי/פוליטי) ייכתבו על פי שיוך מדיני של תקופתם ושיוכם המדיני כיום (לדוגמא: "רובנה אז בפולין כיום באוקראינה").
- **פונט** "דוויד" בעברית ו "Times New Roman" באנגלית.
- **ציטוטים** מספרים/מאמרים יובאו בגרשיים מתחילת הציטוט עד סופו.
- קטע הציטוט יופיע בפסקה חדשה אך המילים הראשונות תכתבנה לאחר שלושה רווחים.
- **ביבליוגרפיה תירשם כך: (דוגמאות)**
- יש לשים לב לסדר הופעת מרכיבי המקורות, לרווחים בין המילים, לפסיקים, לנקודות, לגרשיים, לקו תחתון, לסוגריים ולהופעת אותיות גדולות באנגלית בציוני שמות, מקומות, מושגים.
- **מראי מקום** - ייכתבו בתחתית העמוד, ויהיו בעלי סימון מספרי זהה בעמוד שבו נכתבה הפסקה.
- **ספר:** אניטה שפירא, יגאל אלון: אביב חלדו, (תל אביב, 2004) ע"ע 52 - 80 להלן "שפירא".

- **מספר כותבים -** אניטה שפירא (עורכת), מוטי גולני, "מפנה חיפה" - בריטניה ומלחמת האזרחים בארץ ישראל דצמבר 1947 - מאי 1948 "מדינה בדרך", (ירושלים, 2001) ע"ע 7 - 13.
- **מאמר:** דפנה צמחוני, "ממשלת המנדט ומעמד העדות הדתיות בארץ ישראל", קתדרה, 80, (ירושלים, 1996) ע"ע 150-175, להלן "צמחוני".
- **מאמר מעיתון:** נטע פלג, "כרמיאל: מפגש יהודי-ערבי-אמריקאי", "ידיעות כרמיאל", ע' 46.
- **מראי מקום המופעים יותר מפעם אחת** במאמר ייכתבו בתחתית העמוד עם סימון זהה בעמוד המאמר: "שפירא"/"צמחוני", ע"ע 28 - 59.
- **ראיונות -** ייכתב שם המרואיין, תאריך הראיון ומקומו: ראיון עם הרב יוסט מאיר, חיפה 21.4.2008.
- **ארכיונים -** שם הארכיון, מקומו, מספר המסמך כפי שמופיע על גבי המסמך או בארכיון.
- **אתרי אינטרנט -** כתובת מלאה.

קהל המחברים והקוראים מוזמנים להתייעץ בכל שאלה anafa-e@zahav.net.il